

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. új pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. új pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Három olasz hadvezér.

Az újabb korban alig van tárgy, mely a történetvizsgáló figyelmét jobban lekötne, mint azon tapasztalati tény, hogy az olaszok ismét vitézek, ismét katonai erényekben tündökölnék. — Valóban fájdalmas tünemény volt, hogy azon nemzet fiai, kiknek ősei, a hatalmas rómaiak, hajdan a félvilágot uralták, idők folytán mennyire elpuhultak, s ha a tudományok és művészetek országában fényes foglalatásokat tettek is, de mint férfiak, hadakozó, katonás nemzet annyira minden hitelt veszítettek, hogy e részben már már gúny tárgyaul szolgáltak. Nem vizsgáljuk, hogy a nemzet e jellemének átváltozására mily befolyással lehettek a kormányrendszerek, melyek alatt az olaszok nyögtek — csak azon meglepő fordulatot említjük, hogy a dolgok egyszerre ismét megváltoztak; az olaszok mint egy varázsütésre, napjainkban oly jellemvonásokat fejtenek ki, melyekre pár évvel ezelőtt képeseknek nem hitte volna őket a világ. Olvasóink ismerik az eseményeket, melyekre célozunk. Ezuttal nem Garibaldiról és hős csapatainak hős vezéreiről

országi forradalomban résztvett, s egyike azon harmincznak, a kik a febr. 2-ki éjben, a szerencsétlen Ciro Menotti házában állottak ellent a modenai katonaságnak, míg töltésük kifogyott, s magukat megadni voltak kénytelenek. Három nappal később, Bolognában győz a forradalom, a modenai herczeg elhagyja országát, s Fanti megszabadul börtönéből. A Zuchi által vezényelt hadosztályba lépett, résztvett az osztrákok elleni csatában Rimini mellett, s Anconába huzódott vissza seregével. Ancona kapitulált, s a legyőzött forradalom emberei a tengerre menekültek, de az osztrák hajók által utólérve elfogattak, s a velencei San Severo börtönbe zárattak. Franciaország közbenjárására, egy év mulva szabadságukat megnyerék. Fanti Franciaországba Lyonba ment, s francia szolgálatba lépett, hol Fleury francia mérnökkari tábornok vonzalmát és becsülését annyira megnyeré, hogy reá bízott Lyon városának megerősítése. — 1835-ben Spanyolországba ment, s az alkotmányosok seregében, Don Carlos ellen harczolt. 1848-ban a spanyol táborikar főnöke volt Madridban, de az olasz háboru hírére, valamint Cialdini s több olasz menekül, katonai rangját, s minden további kilátását feláldozá, s hazájába sietett.

szólunk (kiket már más alkalommal mutattunk be); — most az olasz hadak középponti törzs-seregének, a piemonti had fővezéreinek ismertetéséhez járulunk néhány adattal.

1. Fanti Manfréd.

A négy közép-olasz tartomány (Toskana, Modena, Parma és Romagna) seregeinek főparancsnoka, Fanti Manfréd, Modena Carpi városában született, régi és tekintélyes családból. — 1825-ben a modenai utásziskolának volt növendéke, honnét, mint mérnökkari hadnagy lépett ki. Az 1831-ki közepolasz-

Milanóban tábornokká nevezett, s tagja volt a honvédelmi bizottmálynak. — Azon éjben, melyen a dühös nép, a Greppi palotát ostromlá, Fanti, Károly Albert oldalán maradt, s saját testével védé a megtámadások ellen. A fegyverszünet után Piemontba ment, hol egy dandár bízott reá, az 1849-ki hadjáratban a Lombárdi hadosztályt vezénylé. — Később



FANTI MANFRÉD, tábornok.



PERSANO, admirál.



... kerület képviselője, tagja volt a kamará-
... kiemelik szerénységét, de másrészt határozott
... rigoru követelése a katonai kötelességek teljesítésében,
... ellenségeket szerzettek neki, kik boszantó rágalmaszások-
... illették. S ezért a krími hadjáratig rendelkezési állapotban volt,
a krími hadjáratban mint dandárparancsnok, elég alkalmat talált,
fényes tehetségeit kitüntetni, s magát újból megkedveltetni.

Az 1859-ki olasz háboruban altábornaggyá léptetett elő, s a Piemonte-Aosta második hadosztály élén Casalino és Confiencia melletti vitéz magatartása által, a magentai és san-martinói győzelmekben, jelentékeny része van. Jelenleg az egyesült középolaszországi seregek főparancsnoka s a piemonti sereg benyomulása a Márkákba és Umbriába, Fanti rendelkezései szerint történt.

2. Persano admirál.

Carlo Pellion di Persano gróf 1806. márcz. 11-én Vercelliben született. 1819-ben a genuai tengerésziskola növendéke volt. — 1825-ben a Tripolisi martalócok megfenyítésére a szárd kormánytól egy hajóraj volt kiküldve, s Persano mint hadnagy vett részt e hadjáratban, parancsnoka levén egy bárkának, s több ízben, de különösen a sept. 20-ki ütközetben, kitünő jelét adá bátorságának. 1842-ben az „Evidano“ hajónak lón parancsnoka, s a déli vizekbe vitorlázott, hol a szárd zászló eddig ismeretlen volt. Hat évvel később fregattkapitánynya nevezetett, s az Adriai tengeren állomásozott. — Az 1848-ki olasz háboruban, egyedül a Persano parancsnoksága alatti ágyuk szólaltak meg, a szárd hajóraj ágyúi közül. Későbbi tengeri utjai közül, leginkább angliai útja lett nevezetes, nagyba vették különösen azt, hogy a Temzén fölfelé Londonig vitorlázott kalauz nélkül. 1850-ben a szárd tengeri legénység ideiglenes főparancsnoka volt, s több ízben a genuai kikötő-műveinek felügyelőségével bízott meg, 1855-ben Viktor Emánuel tiszteletbeli segédévé nevezetett. Az utolsó olasz háboruban, mint al-admirál vezénylé a szárd hajórajt az Adriai tengeren. — Ancona bevételénél kimutatott fényes tehetségeiért, olasz polgártársai, Velence, Genua és Pisa egykori tengerészrhőseivel tették párhuzamba, s mint kitünő tengerészt, azok sorába számították. Jelenleg Gaeta ostrománál szerepel, s nincs kétség benne, hogy Gaeta sorsát, nagy részben Persano ágyúi döntendik el.

3. Cialdini Henrik.

E tábornok Viktor Emánuel után, kétségkívül legkatonásabb alak, s ez időben legünnepeltebb tábornok a szárd hadseregben, Modena herczegségben született, s jelenleg még csak 47 éves. 1832-ben, még igen fiatal korában, hazája szabadsága és függetlensége mellett harczolván, kénytelen volt Franciaországba menekülni, hol, mint a párisi polytechnicum növendéke, Lamoriciérel, a későbbi francia tábornokkal találkozott, kivel párbajt is vívott, s ki iránt ezen időtől fogva ellenszenvvel viseltetett, mely még nagyobb táplálékot nyert Lamoriciérenak, mint a francia forradalom hadügy-miniszterének, 1848-ban híressé vált azon nyilatkozata által: „Les Italiens ne se battent pas.“ (Az olaszok nem verekednek.) Mind ezekért fényesen megboszlta magát az ez évi hadjáratban a castelfidardói és anconai csatákban, melyekben a pápai seregek főparancsnokát, Lamoriciéret, legyőzve, ennek seregét teljesen megsemmisítette.

Cialdini élénk szelleme és határozott jelleme nem engedi, hogy soká tétlen maradjon s békés foglalkozásoknak éljen, azért csakhamar felajánlá szolgálatát az alkotmányos Spanyolországnak, s Don Carlos trónkövetelő seregei ellen harczolt. Bátor és észélyes magaviselete által csakhamar alezredessé lón kinevezve, s több sebe, valamint több rendjele is, bizonyosságot tesznek katonai érneiről.

1848 elején elhagyá Spanyolországot, s Olaszországba sietett, résztvenni hazája harcaiban; Durando és Massimo d'Azeglio bárataival résztvett Vicenza védelmében, hol nehéz sebet kapott. Alig üdült fel sebeiből, piemonti szolgálatba állott, s több éven át ezredes-parancsnoka volt egy szárd ezrednek. A krími hadjáratban mint dandárparancsnok, alkalmat talált, magát itt is kitüntetni. A háboru végeztével tábornokká és Viktor Emánuel szárny-segédévé lón kinevezve. Az 1859-ki olasz háboruban, a 4-ik hadosztályt vezénylé, s a Palestroi két napi harczban, május 30. és 31-én, valamint híressé vált átmenetével a Sesia folyón, új dicsőséget

szerzett. Midőn Garibaldit június 15-én Tre Ponti mellett, Urbán osztrák tábornok szorongatta, Cialdini hadosztálya jöve Castenedolo felől segítségére, később Cialdini a Veltlinbe küldetett, a déli Tyrolból betörő osztrák seregek visszatartóztatására, — s így a június 24-ki solferinói döntő csatában részt nem vehetett.

E hadjárat után altábornaggyá lón, smint ilyen, a Márkákba és Umbriába küldött hadtestnek főparancsnokságával lett megbizva. Mennyire felelt meg e bizalomnak, tanuságot tesznek pesaroi és castelfidardói győzelmei, valamint Ancona bevétele, — mik által, a Lamoriciére által szervezett és vezényelt pápai seregek tökéletesen megsemmisítettek.

Cialdini a szárd sereg legkitünőbb tisztjeinek egyike. Mint hadvezér, mély belátású, élesítéletű és rendületlen határozottságú; mint főlebbvaló, igazságszerető, szilárd és jóindulatu; mint bajtárs, becsületes és nyájas; kedvence mindenkinek, a királytól kezdve az utolsó közkatonáig. A szárd sereg „Bayard“-ja.

A castelfidardói győzelem hírére, Viktor Emánuel Cialdinit a szárd katonai rend nagy keresztjével diszíté fel, s egyszersmind a hadsereg tábornokává („Generall d'Armata,“ a szárd hadsereg legfőbb katonai méltósága) nevezte ki.

Verseny.

Ki az, a ki elfáradott
Az eddigi munka alatt?
Ki az, a ki nem érezi,
Hogy most jő még a feladat?
Kik kösziklát döntöttünk ki,
Hogy feljussunk eme helyig:
Megállit-e a meredek,
Mely előttünk emelkedik?

Im a környék megnépesült,
Mindenünnen néznek reánk;
Taps, avvagy gúny! Oh kérdjem-e,
Melyik közöl választanánk?
A habozás — jaj minekünk —
Gyávaságnak lenne jele,
S a gyávaság undok sarát
Egy özönvíz sem mossa le!

Mi e helyen meg nem állunk,
Az nem szabad! az nem lehet!
Föl a hegyre, hol a nap kél,
A honnan a sugár ered!
És fönleszünk. Nem ijeszt meg
A leesés gondolata;
A kidöntött szikladarab
Maga lesz a lépcső oda!

Ide, ide! A távolból
Bátorító szók hangzanak;
Most váljék el, melyik az ur
Az erő-e, vagy az anyag?
Ha Józsué lenne nevem,
Megállitnám fenn a napot;
De a percz itt . . . Istenemre
Az maga is megállt legott!

Dalmady Győző.

Frunze vergye vergyen plop . . .

Erdélyi oláh románcz.

Zöld levél a zöld nyárfán,
Nagy-Szebenben egy káplán.
Zöld levél a juharon,
A káplán neve Solom.
A mint egyszer szertejárt,
Katalinára talált:
S mihelyt egymást észrevették,
Egy látásra megszerették.
„Fehérszü Katalina,
Színed tesz engem a sirba!
Ott állok hogy kést vegyek
S átálussem szívemet.
Hanem újra azt veszem:
Nem teszek törökösen.
Előbb hát gyónni fogok,
Azután meg áldozok . . .“
Zöld levél a zöld bikkfán,
A havason szeretőjével a lány
Lement az Oláhföldre,

Hogy fájdalmát enyhítse.
A vajda elikbe jött *),
Kézen fogta Katalint
S vele egy házba bement.
„Zöld levél a juharon,
Most maradj kinn, te Solóm!“
Zöld levél a juharon,
Sóhajtott rája Solom.
„Látom a ház ablakán,
Mint iszik ott benn a lány . . .
Érted, oh czudar leány,
Jó papnémat elhagyám.
Érted, oh gyalázatos,
Lón erszényeim ily lapos!
Most remetének megyek,
Egyebet mást mit tegyek?
Katalin, Isten veled:
Én már elfelejtelek!“

(Az eredetiből.)

Zilahy K.

A vajda leánya.

Történeti beszély P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Polytáris.)

— Hordja el magát kegyelmed! — kiálta Ördög Balázsa — s köszönje meg, hogy a midőn egyik fejedelem meggyilkolásával kérkedik, a másiktól méltó büntetését el nem veszi. Egy óra mulva ne lássa kegyelmedet Fehérvár; különben itt ez emberre bizzuk a kiutasítást.

Ezzel a bakóra mutatott.

Ördög Balázs morogván távozott.

*) Gyakran előforduló páratlan sor.

Most Flóríka a fejedelmi palota folyosójára lépett s hallgatást intett a tömegnek, mely a vajda és saját kegyenczét észrevéve, lassankint lecsillapult.

— Románok! kezdé Flóríka gyönyörűen csengő hangján. Ti szomjazzatok a magyarok vérét; legyen; e szerencsétlenek itt s azok, kik bujdosó vadakká lettek az őseik által vérrel szerzett hazában, úgy sem kerülhetik el boszuló kezeiteket. Azért figyeljétek kis ideig reám s ha aztán lesz reá lelketek, — ám tegyétek. Nemzetek felett lsten a bíról!

— Igaza van; hallgassuk meg! hisz mit veszünk vele? kiálták többen. A nagy tömeg azonban még folyvást rosuló zugást hallatott.

— Ezelőtt hatszáz esztendővel — folytatja zavartalanul Flóríka — jelent meg e földön a magyar nemzet. Atyáitokat, mint a római császár nyomorult rabszolgáit találta itt egy fejedelemnek gunyolt hűbérese, Geló alatt, ki e drága földet, mint aranytermő provinciát sanyargatá. . . Tuhut vezér Gelót megölte, seregét szétveré, a provincia lábainál hevert. . . S mit tett ekkor a magyar nemzet? Etele jogán, vagy az erősebb hatalmával foglalta-e el e földet? elég hogy vér árán lett urává, még pedig nem annyi vér árán, mint ti mostan: vajjon eszébe jutott-e, hogy atyáitokat elkergebbe vagy kiirtsa? . . Nem, románok; ő édes testvéreivé fogadta a legyőzötteket! . .

— Igaza van; jól beszél — kiálták néhányan az értelmes oláhok közül.

— Nincs igaza! dühöngött a fiatalabbak s a tömeg nagy része; ők jobbágyaikká, rabszolgáikká tették az oláhokat.

— Igaz, rabszolgákká tették bennünket! — rivalgott több ezer torok.

— S nincsenek-e magyar rabszolgák? — kérde Flóríka, midőn az iszonyu zaj annyira csillapult, hogy ismét szóhoz juthatott. A magyar harcias nép volt s így szólott: *ki a hazát fegyverrel védi, az nemes; ki nem áll ki a csaták terére s ki vért nem áldoz, áldozzék verejtéket: legyen szántóvető; gondoskodjék a maga és a honvédők élelméről.* A gyávát önmagából is ide süllyeszté s a bátort közöleték is felemelte. Nem igazság, nem méltányosság volt-e ez? . . Hol vagytok ti Brádiak, Dindások, Kriszcsóriak, Marák, s még annyian, — szóljatok, nem azon jogokkal éltetek-e, melyekkel akármely magyar nemes ember? . . De szóljon a legutolsó is közöleték, bántotta-e a magyar valaha nyelveteket? Kényszerítette-e, hogy az övét tanuljátok? . . Ellenkezőleg a hódító tanulta meg a meghódítottakét. Soha sem volt oly tisztviselő fölöttetek, ki nyelveteket ne értse?

Az öregek igazolólágal bólintgattak, a fiatalabbak zugása jóval halkabb volt, mint előbb.

— Még dicsőségét is megosztá veletek a nemzet. A nagy Hunyadi Jánost magáénak vallja az oláh, a magyar, a székely és a szerb. A Kenyérmezőn és a Vaskapunál, Nikápoly, Belgrád, és Várnánál méltányosabb, hazaszeretőbb atyáitok csontjai a magyarokéval együtt fekszenek s hatszáz esztendő óta e mai napig egy románnak sem jutott eszébe, hogy Kain és Abel történetét megújítsa; nehogy Isten haragját magára vonva, mint az első ember első fia, bujdosává tétessék a földön!

A szép fejedelmi leány már bátran tarthatott szünetet; szavait nem zavará többé az ellenzés zaja. A nagyobb rész helyeselve bólintgatott; a legmakacsabbak is szégyenülten hallgattak.

— De még egyebet is mondok. Azon oláhok őseinek egy tekintélyes része, kik most a magyar földet lakják, nem valának itt Geló fejedelem alatt. A történet nyilván bizonyítja, hogy későbbi időkben épen azoktól, kiket most büszkén őseiteknek vallotok, tudniillik a római czézároktól nagy mennyiségű oláhság szorított ki dunamenti hazájából, s elszakítva nejtől és gyermekeiktől, a magyarok vendégszeretetében bizva lépte át a határt. Ilyenek a máramarosi oláhok, kiket IV. László magyar király telepített meg e földön s nejtől magyar leányokat adott nekik. Ezeknek tehát az oláh csak *atyanyelvők*, *anyanyelvők* pedig az édes anyától öröklött magyar. *) Ti lennétek most az elsők, kik azt a mesét emlékezetbe hozzatok, midőn a höröcsök befogadta a tövisdisznót s ez tövisével kiszorítá a gazdát házából?

*) Schlözer az orosz évkönyvekből közli Máramarosról: *Confluebant eo Romani, ibique vivebant, uxoresque sibi ducebant ungricas, quas a latina religione in suam Christianam fidem perduxere, usque in hodiernam diem.* Lásd Wenzel Gusztáv „kritikai fejtegetések Máramaros történetéről” a 17-ik lapon.

— Nem nem! — kiálták sokan — az szégyen gy. Flóríka még volt elégedve beszéde hatásával s már ben folytatá.

— Háborgattak-e a magyarok vallástokban; fenyegették nyelveteket s elvégre, ha csak az sértett valakit, hogy e földet Oláhországnak nem hívják, nincs-e itt a kéklő hegyeken túl ilyenü gazdag föld? Miért nem vágyakoztatok oda? . . Sőt ellenkezőleg, hogy történik, hogy még mai nap is többen menekülnek onnan ide? Mert sorsotok itt boldogabb s mert a ki jobbágy, a ki szegény, ott is csak szegény?

— Igen de — kérde egy bátor suhancz — mi többen vagyunk s mégis, hogy esik az, hogy a magyarok közül mégis mindig több az ur? . .

— Igaz igaz! igenlék sokan — erre felelj!

— Mert ezideig több volt olyan közöttük, ki azt megérdemlé. Értelemre, műveltségre ők voltak elsők; a csatában is ők álltak elől s épen ez oka annak, hogy az egykor oly számos nemzetnek minden nagy harca után, vendégekkel kellett betölteni az elesettek helyét. Így került elő a szászok, a németek, s a szlávok nagy sokasága. Ki gátol benneteket, hogy nemzetiségték mellett buzogva iskolákat, tudományos intézeteket állítsatok s értelmiségtékkel, műveltségtékkel amazokat elhomályosítsátok? . . De azt mondhatja valamegyitek, hogy talán idő folytával a magyarok bátorságát, vitézségét illetőleg elfajultok, hiszen im e jelen pillanatban ti vagytok a győzelmesek. Ám legyen; tegyünk próbát. E magyar foglyok közül tizenkettőt választok; válaszszatok ti tizenkét oláh legényt; legyen közös fegyver az, melylyel ti is legjobban tudtok bánni: a bot. Itt lenn, elöttetek terül az Ömpoly tere, a homok kiegyengetve, a lobogó kitűzve. Vivjátok ki bátorságtok, ügyességtek híré a magyaroké felett s aztán szorítsatok velök testvéri kezettel. A verseny után lakoma lesz és az elfoglalt ragadmány kiosztása!

A beszédnek ez ügyes fordulata, mely nyilván a „*panem et circenses*”-féle elven alapult, a tömeget teljesen lefegyverzé. Tömegesen tolongtak a várkapu felé s innen a vitézre, mely már előre el volt készítve a küzdelemre.

Flóríka örömkönyüs szemmel lépett Barcsaihoz.

— A siker mutatja, hogy oktatástok jó volt. Nemzetetek és e szegény foglyok itt meg vannak mentve.

— S mindezt egy angyalnak köszönhetjük, kit az ég jó kedvében küldött alá számunkra. Engedd, hogy a kezét, mely egykor életemre tört, most ajkaimhoz szorítsam.

— Ifju! — mond Flóríka, Barcsai kezét hévvel megragadva, mi közben arcát a szemérem pirja futá át. Jelen helyzetted téged fel nem bátoríthat; azért az első szónak ezuttal leány ajkáról kell jöni. Ne magyarázd azt félre. Én fejedelem leánya vagyok; atyámnak harciassága, szerencséje „nagy” melléknevet szerzett; hízegőim szépnek mondanak eddig: *de legfőbb érdemem arra, hogy szerettessem, az hogy szeretek.* Ha te lépést tennél arra, hogy a két nemzet testvéri vonzalma, e napon egymásba tett kezeink által szentesítsék, — atyám még egy *utolsó kérés*em megadásával tartozik; ő szavatartó s én tied vagyok.

Barcsai rég sejté a leány szerelmét; de e rögtöni nyilatkozat mégis meglepte s az utánozhatlan, természetes kellem, melylyel az történt, nyelvét csaknem leköté.

E gyönyörű, nemes-szívű gyermek minden reményét és álmát, mely e szóban: „*első szerelem*” szokott foglaltatni, *egy szóval* kellett összetörnie; ugyanazon pillanatban kegyetlennek, lovagiatlannak és hálátlannak mutatkoznia. Megcsalni e nemes lelket s szétrombolni szive multját és jövőjét, még bünyösebb ténynek látszik lelke előtt.

A nehéz dilemma megfjtésére szellemének egész rugékonyságára volt szüksége.

Flóríka kétség és remény között nyugtatá rajta szép szemét.

— Nemeslelkű leány — mond Barcsai végre, a tisztelet legőszintébb hangján. Nincs férfiú a hazában. Nincs talán a földön, mely szép kezedre és szép lelkedre eléggé méltó. De átkozott lenne s legyen is az, ki téged akár haszonlesésből, akár álszégényből megcsalni bírna! Én ezt nem tehetem. Láttassam bár általad lovagiatlannak, — nemes ajánlatodat el nem fogadhatom. Osztatlan, angyali lélekért, csak fél, talán hazug értelmet adnék cserében. Reám otthon menyasszonyom vár; én már régóta szeretek.

Flóríka elhalványult, s hogy össze ne essék, egy szék támlájába fogózkodék. Szép fehér szemgolyóit elfutotta egy-egy nehéz

öngysora alsó ajkának biborában veszett el. Szeme volt uram. El vagy bocsátva. . . Légy s erejéből kifogyva, a karszékbe rogyott.

könnyű szánalommal tekintett a gyönyörű szende te-

De ez elgyengülés csak pár percig tartott. Flórika büszkén egyenesedett fel s a képzelhető legnagyobb közönnyel mondá.

— Igaz — nem kívánsz résztvenni e versenyjátékban? Nem az elsőt értem — tevé mosolygva hozzá — hanem az utolsóban, mely *czéllövés* lesz, s melyet magam fogok intézni.

— Köszönöm; lelkem most nincs ez állapotban.

— Talán gyenge lövész vagy?

— Az nem. A fecskét röptében eltalálom.

— Ugy okvetlenül részt kell vened! vagy ezt az ajánlatomat is megveted?

— Engedelmeskedem — mond udvariasan meghajolva *Barcsai*.

(Vége következik.)

Hattyu-alaku hajó

Angliában.

Angliában Esmouthban a Devonshire öbölben september 18-án hagyta el a kikötőt egy sajátos szép szerkezetű hattyu-alaku hajó. Főltalálója Peacock György kapitány. A hajó külseje fehér, aranyozott faragványokkal, belseje szép kiállítású. A kék selyemlobogón, mely a madár csőréből kiálló ércrudon lengedez, olvasható a hajó neve: „Az Exe hattyuja.“ Exe egy folyó neve, melynek egyik ágán most e különös hajó uszkál.

A hattyu hosszúsága 17 láb 6 hüvelyk, szélessége 7 láb 6 hüvelyk, magassága, aljától háta legmagasb pontjáig 7 láb 3 hüvelyk. Még egyes apróságokban is hasonlít e hajó a hattyuhoz. Nyaka a vízszin fölött 16 lábnyira szépen görbülve emelkedik. A madár szárnyát a vitorlák képezik, melyek tetezés szerint kifeszíthetők s lebcsáthatók. A hajó alja két sajkából áll, s közöttök egy hosszú gömbölyded lyukon keresztül a víznek szabad folyása van, miáltal a hajó nemcsak egyenes állást nyer, kivált ha zátonyra akad, a mi az Exében nem ritkaság; hanem egyuttal ment az elsüllyedés veszélyétől; így tehát valóságos mentő-sajka. Alul két aczél evezője is van, melyek az uszó lábak helyét pótolják. Ezek emeltyü által hozatnak mozgásba, mint a fecskendők s négy embernek adnak dolgot. Ezeken kívül a hajó haladása közönséges evező által gyorsítható, s még egy haluszályhoz hasonlító evező is használatos e célra.

Ha e segédeszközök mind mozgásba hozatnak, csendes vizállás mellett a hajó egy óra alatt öt angol mérföldet halad.

Belseje úgy van felszerelve, mint a gőzkocsiknál az első hely. Az ülések zöld maroquinnal vannak bevonva, s kokusdió-foszalányokkal kitömve. Tetején 3 hüvelyk magas üreg van vízzel megtöltve, a hőség enyhítése végett. Oldalán gömbölyded üvegablakok vannak, redőnyökkel ellátva, melyek föl és le mozgathatók. Közepén asztal áll, mely mellett 12 személy kényelmesen ehetik. Az asztalon apró nyílások vannak a vízre, úgy hogy evés közben kényelmesen halászni, s a fogott halat gyorsan megsütni lehet. A füst a hattyu nyakán keresztül orrán megy ki.

A hattyu mellében nők számára külön szoba van, minden kényelemmel ellátva.

A kormányzó a madár farkánál magasan ül, s a hajót oly könnyen kormányozza, mint a kocsis lovait. A hattyu nyakánál, hátul, nyílás van, melyen egy ember kiferhet, ha a vitorlákat összevonni vagy horgonyvetni szükség.

Az Exe hattyuja 16 mázsát nyom, s 5 tonna terhet bír el; s ha egészen meg van is terhelve, s még 15 személyt magára vesz is, a vízbe csak 17 lábnyira merül.

A falusi tanács a korábbi időkben.

Bizunk az örök gondviselésben, hogy maholnap ismét magunk gazdái leszünk nemcsak saját tűzhelyünk körül, hanem — mint azelőtt volt a „szabad magyar hazában“ magunk fogjuk intézni saját nyilvános közügyeinket is, a magas országgyűléstől kezdve le egész a legkisebb falu tanácsaig. A törvényeket, melyeket a király az országgyűléssel együtt, a mi befolyásunkkal hozand, tiszteletben fogjuk tartani, s minmagunk leszünk leghűbb örei az igazságnak, rendnek, a személy és vagyon biztonságának. — Meg kell újra mutatnunk a világnak, hogy nem vagyunk örökös kiskoruságra kárhóztatott rendetlen tömeg, vagy őseink örökségét könnyelműen tékozló nemzedék, kiket a legszigorubb gyámság örököse alul fölmenteni nem lehet. Polgártársaink közül igen soknak fog nyilni a közelebbi időkben alkalom, bebizonyítani azt, hogy *értelmiség* és *jellem* dolgában a magyar ember, nemcsak hogy historiai multjához hűtlen nem lett, hanem tetemesen előre haladott.

Ez a mi legszebb hitünk, legforróbb ohajtásunk.

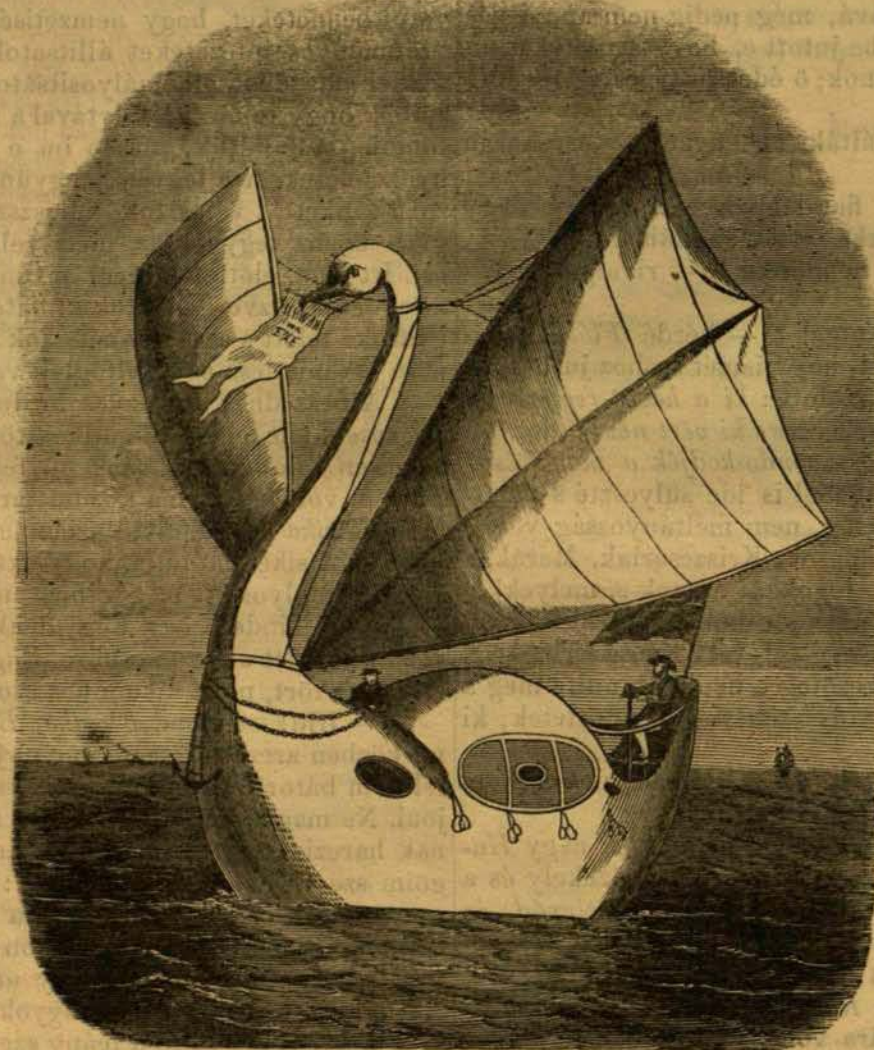
De nem is erről akarunk most beszélni, ámbár nem tehetünk róla, hogy midőn az elmúlt időből a magunk gazdálkodásának egy emlékét ujtjuk meg, a fentebbi ohajtások kitörtek keblünkől. Célunk nem egyéb, mint a régi falusi tanácsnak rövid leírását közölni, magyarázatul azon sikerült képhez, mely *Barabás* művész hazánkfia mesteri kezének munkája után van készítve. *)

Nézzük, milyen volt a falusi tanács 1848. előtt, s ha most majd újra rendezés alá kerülnek községi ügyeink, tartasuk meg a régiből azt, a mi jó volt; a mi pedig túlélte magát, azt ne bolygassuk többé, az a korszellem emésztő hatalmának essék áldozatul örökre.

Ime ott ülnek együtt a helység előjárói; törvénykezés végett ültek össze a helység házánál. Az efféle tanácskozásokat a falu jegyzője jelenlétében, rendesen ennek lakában (mely czélra minden községnek saját háza volt) szokták megtartani. Evégre rendesen egy külön szoba volt fentartva, de miután a jegyző nem nagy bőségében volt az alkalmatosságnak, megtörtént

gyakran, hogy (mint képünkön is látszik) a jegyzőné asszonyom a tanácsszobát éléskamrául is használta, s az egyik szögletben egy hordócska káposztát, a fogason egy font gyertyát, egy koszoru vereshagymát stb. tartogatott, — anélkül, hogy ebben valaki megbotránkozott volna. Itt tartattak azután a helység dolgai fölötti tanácskozások, sőt egyes kisebb pörös dolgokban biráskodás is történt, mert ide tartoztak p. o. a csekélyebb lopások, szidalmazások, tilos áthágások s 12 pforintig terjedő adósságok. E tárgyakban azután saját belátásuk szerint hoztak ítéletet a helység előjárói. E törvénykezés alá nem tartoztak a nemesek és birtokosok

*) E kép színezett eredetije b. *Prónay* Gábornak „Vázlatok Magyarhon népeletéből“ című s *Geibel* Armionnál néhány évvel ezelőtt megjelent díszművében látható. Alkalmat veszünk ezuttal megemlíteni, mikép e sok gonddal kiállított nagy becsű mű azóta franczia és német fordításokban igen számos példányban kelt el a külföldön s a magyar eredeti maig is igen szép ünnepi ajándéku választható azok által, kik az árat megbirják, a mely 32 ft. — A munkának művészi kezek által készített 25 képe következő: Nászménet; Menyegző; Aratók; Szerű; Jubász; Gulyás; Bivalycsordás; Csikós; Kondás; Cziganyleteleg; Budai szüret; Agarászat; Tuzokvadászat; Tiszai halászat; Drótos tót; Olajárus; Oláh szekeres; Ludhajtás; Fonóka; Falusi tanács; Népviselet; Puszta; Pesti dinnyevásár; Dunavizhordó; Laczikonyhája. — Mint látjuk, a magyar népelet csaknem minden árnýékla képviselve van.



Hattyu-alaku hajó Angliában.

(ha mindjárt a helységben laktak is), mert ezek felett akkor csupán a megyei hatóság rendelkezhetett.

Biróválasztás minden évben történt oly módon, hogy a földes uraság az értelmesebb és vagyonosabb parasztokból hármat kijelölt, kik közül azután az összegyűlt házasgazdák egyet választottak. Az utóbbi időkben már azon eset is fordult elő nem egyszer, hogy zsellérek is választottak bírónak. A kit a közbizalom megválasztott, annak rendszeren némi ünnepélyességgel egy botot adtak kezébe (ilyen „bírói-pálca átadásának“ módját közöltük a V. U. f. é. — számában) s a háza elé kolodát tettek, mindez a bírói hatalom jelvényeül szolgált. A falusi népség így czimezte a bírót: „bíró uram!“ Hivatalos foglalkozása a fentebb említett helybeli ügyeken kívül, abból állott, hogy rá volt bízva a megye által a falura kiszabott adó behajtása, a falu kovácsának s éjjeli őrknek

rületi szolgabíró nevezte ki, sőt hivataloskodása is, az előbbeni időkhöz képest, igen meg volt szorítva. Jegyző sem volt minden faluban, hanem több községre kerületi jegyzők voltak felállítva. Azonban e rendszabályok is ideiglenesek voltak s az előbbi kormány mindig ígérte a községek végleges rendezését, míg végre az időből kifogyott.

A bekövetkezett nagy időszaknak lesz feladata, e részben is pótolni a hiányokat s megalapítani azon rendet, melyet a megbuktatott rendszer embereitől sem nem kaptunk, sem nem ohajtottunk.

Szinek és képző-művészetek.

(Folytatás.)

Már most elhagyván eddigi szempontunkat, térjünk át tárgyunknak egy más, figyelemreméltóbb, vonzóbb terére : eddig



A falusi tanács a korábbi időkben.

megfogadása, a község korcsmájának kezelése. Ez utóbbi foglalkozás nem egyszer lett megölő betűje némely falusi bírónak, a ki nagyon is buzgó volt a korcsmáros borainak kóstolgatásában.

A bírón kívül a falu értelmiségét leginkább a jegyző képviselte. A jegyző irástudó, nélkülözhetlen tagja volt a falunak (régben sok helyen az ő kezébe központosult az iskolatanítói hivatal is); az ő kötelessége volt a jegyzőkönyv megírása, a megyei közrendeletek kihirdetése, megmagyarázása.

A falusi tanács a bírón (öregbíron) és jegyzőn kívül, a kisbíróból és esküttekből állott, kik tanácskozás végett a helység házában gyülekeztek össze, s hol a szószóló, mint legértelmesebb egyén, mindig a jegyző volt.

Tudjuk, hogy a lefolyt szomorú évtizedben e téren is sok megváltozott. A falusi bírót most nem választották, hanem a ke-

egymásközi, benső, mintegy családi viszonyait fürkésztük a színeknek és képzőművészeteknek, most tekintsük, miként vonatkoznak azok tartalmukra, miként hatnak tüneményük iránt fogékony keblünkre.

Utolsó elemzésben a szépség titokteljes, ki nem magyarázható valója képezi szintugy a színek, mint a képzőművészetek tartalmát, az ad ezek jeleneteinek értéket, belőlük és általuk az hat oly jótékony varázsszal szívünkbe. Híjába igyekeznénk szavakba foglalni, mi a szép; megismerni azt nem: de igen éreznünk, felismernünk lehet mindenütt, szintugy a természet, mint emberi működésünk körében. — Mig a természet országát átható szépség legfőbb fejlődési fokát a színek tündéries elemében éri el: az ember szellemi életének legszebb kifolyásai a művészetek; mindkettő részekre oszlik, hogy a szépség örök változatosságu alapeleme annál gazda-

gabb különféleségben nyilvánulhasson; meglepő — mit már a fentebbiek nyomán sejtethetünk, — hogy minden színnek hatásra nézve egy rokon képzőművészet felel meg.

Közönségesen nincs eléggé elismerve azon befolyás, melyet egyes, kiválólag tiszta s erős színek hangulatunkra gyakorolnak: ellenkezőleg divatos a kirívó, élénk színeknek kellemetlen sértő hatást tulajdonítani s alkalmazásukat lehetőleg kerülni. Így ritkán szoktuk azokat elfogulatlanul megítélni és igazán méltányolni: pedig a szépségben oly dús természet színjeleneteinek pompájával számtalanszor ragadja meg egész lényünket és tudtunk, akarattunk nélkül uralg érzeményeinken. Figyeljünk például hangulatunkra, midőn nyári zápor közben a hanyatló nap végsugarai szétszórják a felhők tömött leplét, midőn minden tárgy, minden esőcsepp tündöklő aranyszínben, a párákkal tett légkör sárga fényözönben uszik: mily szokatlan derűtség lepi el keblünket? s miként változnak érzeményeink, ha zöld erdőben andalgunk vagy a felhőtlen égbolt végtelen kékjére függesztjük szemünket? Ki még ilyenkor is hajlandóbb kedélyállapotát más távolabb kútfokból magyarázni, mintsem azt egyes színek hatásának tulajdonítani: kísértse meg, színes üvegen át nézni a tárgyakat: ha keble fogékony és meleg, meg fog győződni és beismeri, hogy a színek jelleme származási módjokkal a legszorosabb összefüggésben áll. Sárga, mint a világossággal legrokonabb szín ennek feltűnő, izgató, tevékeny lényegét leghivebben képviseli; hozzánk közelíteni látszik, barátságos és meleg; így első tekintetre megnyeri tetszésünket, de könnyed, felszínen lebegő volta soká lekötöni nem képes; egész terjedelmében egyszerre és erősen hat: de hamar is fáraszt. Ellenkezőleg a sötétthez legközelebb álló kék szín, ennek titokteljes, szomorú, szenvedőleges jellemét hordja magán; hideg, visszavonuló, mély és mozdulatlan; lénye nem elégíti ki, de sokat ígér; a tárgyakba bemélyedni s tőlünk távozni látszik: ezért követésére vonz; hosszabb szemléletet, közelebb ismeretet feltételez, míg szerény szépségét előttünk feltárja.

Sárga csak tisztán szép, azonban élénksége csökkentével nem veszti hatását; a vidámság és öröm jelképe is ép oly futólagos, könnyen megzavarható mint ezek; a kék ellenben legszebb belterjesen, míg sötétsége mocskot könnyebben tűr; mélabus jelleme maradandó, vonzó hatása az állhatatosság jelképévé tevék.

Sárgából narancs, kékből violaszín képez átmenetet a pirosba: mindkettőnél fokozódik az egyoldalúság, ezért is hatásuk már némileg kellemetlen: narancsszín erőszakosan izgató, szemkápráztató, a viola inkább szédítő, aggasztó; mindkettőben bizonyos túlfeszített, nyugtalan, egymás felé törekvő elem vehető észre, mely az egyesülés vágyát költi keblünkben, azért e színek mindig igen élénken emlékeztetnek a tiszta pirosra.

Piros a színek netovábbja, a legönállóbb, legkifejlettebb királyi szín: benne a végletek eszményileg egyesülve nem veszítik egyéni sajátosságukat, de egyoldalúságukat kölcsönös viszonyhatás által nemesítvén, egy lehetőleg tökéletes egészszé olvadnak; azért is e szín nem annyira egyes érzelmeket, mint inkább általános szellemi elégtelenséget szül és a nagyszerűség, erő és tökély jellegét bírja. Már a régi korban nagy szerepet játszott a piros mint bíbor s azóta mindig a hatalom és méltóság jelképe; tiszta piros a természetben igen ritkán fordul elő, gyakrabban találjuk, midőn a rokon vörösbe és rózsaszínbe megy át, itt az első már sárga, az utóbbi kék vegyüléket rejt magában.

Piros mellé legjobban illik zöld: az szellemi, ez érzéki elégtelenségre hangol, mindkettőben a világosság és sötétség egyensúlyra lépett, de különböző módon, azért ha homályra nézve egyenlők is, tartalmukban lényegesen különböznek. Zöldben a sárga és kék ellenkező tulajdonságai egymást megsemmisítik: nem meleg, nem hideg, nem izgató, nem vonzó e szín: közönyös irányunkban, így nem untat és nem fáraszt: szóval, szellemi hatása megszűnt, de annál inkább kielégíti szemünknek szín iránti vonzalmát; ezért sokáig szeretjük nézni, szemünk mintegy kinyugszik rajta anélkül, hogy kedélyünk kifáradna. Innét azon tapasztalati tény, hogy zöld szobában legkellemesebb, folytonosan tartózkodni; — a természetben is főszerepet játszik a zöld változékony színe, mely majd eltűnik, majd ismét megújul, mint a remény, melynek jelképe.

Ha így a főszínek jellemét ismerve áttérünk a képzőművészetekre: előlegesen figyelembe kell vennünk, hogy itt a szépségnek sokkal magasabb és szellemiebb nyilatkozata képezendő foglalkozásunk tárgyát; — a színek hatása egyszerű, közvetlen szí-

vünkhöz szóló, könnyen felfogható, míg a művészetek részben eszmék és gondolatok ébresztése által hoznak elő érzeményeket, tehát egyszermind kifejlett értelmi tehetséget igényelnek, hogy magasabb, öntudatos élvezetben részeltessék a szemlélőt. Mindazáltal a megfeleléség könnyen fellelhető és a legkisebb részletekig fejtegethető.

Valamint a színek közt legfeltűnőbb a sárga, úgy a képzőművészetek körében legelsőben a festészet ragadja meg figyelmünket: némelyek ezt tartják a legtökélyetesebb művészetnek, számosan legelől nevezik, általában mindig többet szerepel, mint testvértársai; mindez már eredetéből magyarázható, hisz anyagát a színezet képezi, e könnyed, simulékony aetheri elem, mely mindig az étellel, mozgással és változatossággal áll a legszorosabb összefüggésben; tárgyai is megfelelőleg mindig feltűnő összpontosított egyéni jelleműek és legsikeresebb természeti vagy emberi tevékenységet ábrázolnak. Ezért oly szép tárgyfestőnek a tajtékzó zuhatag, a tengert felduló szélvész vagy nagy férfiak nagy tette. A festmény hatása hirtelen nyilatkozik, az alakokból kisugárzó élet megragad, a színezet pompája elbájol, az egész jelenet egyszerre és egészben tárul ki szemünk előtt: de hosszabban szemlélve fáraszt s miután több szemponttal, mélységgel nem bír, sokáig lebilincselni nem képes.

A szobrászat szerényebb, igénytelenebb művészete, a kék szín titokteljes, magába zárt, hideg jellemével bír: kevesebbet mutat, mint megnyit tartalmaz; már főanyaga a halvány merev márvány egyike a természet legéltelenebb termékeinek s nem levén alkalmas az apró részletek kifejezésére, a művészt szűk korlátok közé szorítja: ezért a szobrász eszményképei kis körben nagy szépséget összpontosítanak, alakjai általános vonásokban a legbelterjesebb, maradandóbb szépség kifejezésével bírnak. A hideg szoborban az élet megkövülve látszik, nyugodt, tulvilági megjelenése pillanatra visszataszít, míg rejtélyes valója ellenállhatlanul vonz; egész terjedelmében egyszerre át nem tekinthetjük, csak idő folytán, több oldalról szemlélve jutunk szépségének teljes élvezetéhez: így határa maradandó, mindinkább erősödő. E művészet lényegéből következik, hogy a hellenek istenei, kikben minden, mit emberi lényünk szépet, nagyszerűt, magasztosat tartalmaz, személyesítve volt, míg eszményi távolukban könnyen nélkülözheték a lényegtelen vonások kifejezését: oly szobrászati tárgyak, melyekkel mérközt jelen korunk nem adhat.

A piros szín rejtélyes, nehezen kimagyarázható jellemét, teljes mérvben képviseli az építészet: az általános szépség élvezete, a szellemi elégtelenség nem enged felszínre jutni egyes érzeteket; nem fedezünk fel egyes kitünőségeket, mert az egész általában kitűnő. Hatásköre a legszélesebb, közönséges mesteremberi ügyességtől a művészeti eszményítés legmagasabb hatványaig terjed; tartalma a legnagyobb legáltalánosabb, mely nemzetek és századok érzetét a leghivebben tükrözi; anyaga való és igaz, mert szint ép úgy, mint térbeni terjedtséget összefoglal; lényege a legeszményibb, legkövetkezetesebb, de felfogása is legnehezebb: ezért illő méltánylást csak általános műveltségű egyéneknek nyerhet. Nagyság, erő, tartósság; pompa, fény és gazdagság egyiránt jellemvonásai az építészetnek: benne festészet, szobrászat és kertészet összeműködhetnek a legmagasabb, legsokoldalubb élvezet nyújtására, mely általában a képzőművészetek terén lehetséges. — De épen, mert nagy tökélyre képes: ezt ritkán éri el; mert tág körű és anyagi czélnak szolgál, leghamarabb pnszta mesteremberi gyakorlattá aljasul; mert hatása nagyszerű, általános, nélkülözi a művészeti szépség gyengébb, bájosabb virágait. Jelleme komoly, inkább az értelmet kielégítő, mint a szívet elragadó, de ha tárgyai pontosságukat veszítik, a természethez közelebb simulva, kellemes festői alakzatokat ad.

Az építmény hatása fokozódik, ha környezete kerteté van alakítva: viszont egy kert, mely magasabb elismerést igényel, nem nélkülözheti egyes építmények közreműködését. Az építészet tulajdonilag szellemi hatása, tekintve az ember kettős valóját, még egyoldalúnak mondható, a kertészet, mint legérzékibb művészet, szintén nem adhat teljes kielégítést: deha e kettő együtt hat, semmi kívánni való többé nem marad és egész lényünk magas élvezetben részesül. Mint zöld színben a sárga és kék jellemét veszti, úgy a kertészet is megsemmisíti a festészet és szobrászat egyoldalúságait: szerepel ugyan az első színpompája, az utóbbi összhangzatos csoportozata, de az anyag sokkal érzékibb, szellemünknek kevésbbé

hódot, hogysen általa a művész magasabb tartalmat kifejezni képes lehetne; mindkettő használata csak kellemes hatást szül fensőbb fokú szellemi élvezet nélkül. A kertész művei leginkább simulnak a szabad természethez s ebben leginkább bírják utánzandó példányképeiket: így legkönnyebben felfoghatók; kedélyünk kellemes változatosságnak örvend, szellemünk a művészet jelenlétét élvezi, de nincs általa lekötve s erőszakosan megragadva, ezért egy kert szemlélete nem fáraszt, sőt inkább lehangolt szellemünknek is enyhítő nyugopontot ajánl.

E négy főművészet azonban nem áll szoros elszigeteltségben; mint a színek főbb ágait számtalan finom átmenet övezi egy teljes körré: úgy itt sem hiányoznak hasonló közvetítő tagok. A szín-átmenetek közt a narancs és violaszín, a művészetek mellékágai közt a hasonirányuak vonják magukra figyelmünket. Narancsszín mint a sárga tulzását jellemeztük, de mely már a piros nyugodt tökélyét sejtteni engedi: a festészet is tulzásba mehet, midőn árnyéklat és körvonal háttérbe szorulván, főleg csak a színezet pompája szerepel; ez történik a mozaik- és üvegfestészetben, hol azonban már az anyag egyéni sajátosságai is korlátozólag befolyolnak s az építészet lényegére emlékeztetnek; egy továbblépés a szabadszítés terére vezet, mely már határozottan az építészethez simul. Így viszont a szobrászattól dombormű, diszfaragvány és emlékszobor képez átmenetet az építészethez, e nemek legkevesebbé idomnak szorosan kifejezett törvények szerint, leginkább tulajrának köznapi fogalmainkon, azért legnehezebben érthetők és zavaros, szédítő hatásuk.

(Vége következik.)

Böngészet az élet és tudomány mezején.

(Folytatás.)

— *Alfons* király Sziciliából hajóván, a hajót körülrepeső éhes madaraknak enivalót vetett, melyek a nyert ragadományval tovaépültek; Mire a király következő észrevételt tett: ime ilyenek az én udvarlóm, ha szükségök van rám, eljönnek, ha nyertek tolem hivatalt vagy ajándékot, elrepülnek és vissza sem térnek, míg újabb szükségök nincsen rám.

— *Sokrates* egy mellette elmenőt köszöntvén, amaz a köszöntést nem visszonozta, de a bölcs érette nem neheztelt, „ha — ugymond, egy testi beteget látok, szánom őt, és ha lelki beteget látok, miért haragudnám rá?”

— A halálra ítelt *Phociont* kérdezték, mit izen végrendeletileg *Phocion* fiának; azt válaszolá *Phocion*, hogy a most rajtam méltatlankodó áthenebelieken ne álljon boszut.

— *Diogenes* szolgája *Mathes*, miután megunt a sok koplalást, megszökött urától, de ki őt vissza nem hozatta, mondván, rut dolog volna, ha midőn *Mathes* engem nélkülözhet, én ne lennék el nála nélkül.

— *Canius Julius* épen koczkát játszott, midőn a *Caesar*, *Kaligula* hóhérja megjelent, hogy őt megölje. *Canius* megértvén a császár akaratját, várakozni csak, hóhér, mond — hadd számláljam meg karikáimat, s midőn megszámlálván, egygyel többnek találná azokat mint játszortársáét, így szólott: ne hazudd aztan halálom után, hogy megnyertél, te is, hóhér, erre tanum légy, — s ekkor nyakát a pallos alá nyujtá egész hideg vérel.

— Rómában régenten hatalma volt a férjnek, nejét borivás miatt megölni. Így ölte meg nejét *Egnatius Mesenius*. A férjek nőiket egymásnak tesszők szerint elkölcönözheték; a nő mint jószág, egy évi birtoklás által elfoglaltathatott, valamint a leány is. A zsidóknál a férj pénzért vette meg a leányt nőül. A leánynak rendes ára volt 50 siklus (egy siklusban volt husz pénz.) Innen van nálunk is az „eladó” nevezet, mert e szokás több népnél divatozott.

(Folytatjuk.)

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

CXXXIII. Levél. „Ez a hét.”

Tisztelt szerkesztő ur! Benne vagyunk már! Hogy miben vagyunk benn? azt még nem tudom; de hogy valamiben benne vagyunk, az már bizonyos. Mult hétfőn tartotta meg Pest vármegye 12 év után első megyegyűlését. Már a megelőző napokon új arca volt Pestnek; régi ismerősökkel, új ismeretlenekkel teltek meg az utcák; az újra kezdődő megyei élet külsejére nézve is újra Magyarország központjává varázslá Pestet. Hétfőn reggel nemzeti szín zászlók jelentek meg az ablakokban, s az ismeretes nemzeti szín csillagok a férfiak mellein vagy süvegein a fölirattal „1848.” Egy hét alatt az egész ország fogja viselni azokat, válaszul azon uraknak, kik kérdésül tevék föl, a nép többségének mi kell: „47”-e vagy „48”? Jó lesz most, ha megszámláljuk a jelvényeket, a míg el nem viselődnek. Egy órával a gyűlés kezdete előtt indulék a megyeház felé, már akkor sűrű néptömeg csoportosult annak kapuja előtt; míg az átelleni *Károly-kaszárnya* nyitott ablakaiban tábornokok aranygallérait s ismeretes urak nem mostani divatszertű kalapjait lehetne szemlélni, kik az egész gyűlés folyamata alatt nagy figyelemmel nézték a megyeház szemközti ablakait s hallgatták a gyakran feldörgő éljeneket. A sűrű néptenger közt szabad utat tartott a pesti fiatal-ság, ez a mintaképe a lépést tartó nemzeti mozgalomnak, ki ép oly bátor megállani, a hol állni kell, mint előrehaladni, a hol ez a vezényszó. A kapuk alatt és az ajtók előtt álltak a megyeház hajdani őrei. A hirtelen, mintegy parancsszóra előkerült hajduk; ők is eltávoztak a régi jó urakkal; ők sem kompromittálták magukat az újabb rendszerrel; nem álltak be zsanádnak, finácnak; elmentek szolgálni másfelé, alaguthoz, magánemberekhez, s mikor meghallották, hogy ismét itt a régi alispánjuk, beálltak újra, felvették a megye színeit viselő dolmányt, elfoglalták őrállomásaikat s gyönyörűség volt látni a megye hű öreg cselédeit, kifont ősz bajuszszal helyeiken állva s hallani a jól megvont kiáltást délben, magyar nyelven: „vált fel.” A nagy urak, a régi urak, rájuk is ismertek s megveregetve válllaikat, sorba kérdezték tőlük: „hol voltak ez ideig?” Feleltek: itt meg itt; némelyik szemében csillogott a könnyü: „hát tens uram, hol volt ezalatt?” Sokat lehetne arra felelni. — A gyűlés-terem már akkor telve volt a megye helységeknek küldötteivel; a zöld asztalok körülülve a régi és újabb nemzedék szónokaival. Intelligentiának nem mondom azt, mert a magyar ember mind intelligens. Ez nem bök, ez igaz. Azután restauráltunk, szónokoltunk, éljeneztünk, mintha csak tegnap hagytuk volna el. Ugy találtuk, hogy egy némely szónokunk szakála megöszült, a kié tegnap még fekete volt; némelyiknek nagyon megnyult a homloka, s megfogyott az üstöke tegnapelőtt óta; hanem a szaváról rá ismer-tünk, hogy a lélek most is az, a mi tegnap volt; — tegnap! 1848-ban. Mit határoztak ott? Szép hegedűszóban megmondható; „Uram, *Tarquin*, itt van a *Sybilla*-könyvek közül az utolsó három; vedd meg.” A gyűlés magatartása a bátorság nyugalmát tanusítá. A hol mindenkinek annyi regélni valója lehetne saját szenvedéseiről, senki sem fárasztá a közönséget panaszaival. Tenni, nem sopánkodni jöttünk össze. Végül az a kérdés merült fel, hogy fogjuk addig is a megye szolgálattevőit fizetni, a míg a megyének saját pénztára lesz? Erre az ősz főispán azt felelte: „ne legyen e miatt gondja a megyének, addig majd fizetem én őket sajátomból.”

— Ez a különbség a hintó és a kalucsni között! Kakas Márton.

Adatok Petőfi halálához.

(A „Pécsi Lapok” szintén figyelemmel kísérvén e tárgyat, 44. számában egy levelet közöl, mely, úgy látszik, egy külföldre költözött szemtanu tollából származik.)

XIV. A „Pécsi Lapok” párisi levele.

Páris, 1850. dec. végén.

... 1849. év július 31-én reggel nyolcz óra tájban Maros-Vásárhelyből egy négy vagy öt kocsiból álló karaván vonult ki az Erdő-Szentgyörgy felé vezető országúton. A kandi nép a házak ablakaihoz s az utcára tódult, tiszteletteljesen köszönt s útközben egyegy éljent hangoztatott, mert a kocsik egyike fölött az öreg urnak fehér tolla lobogott. A többi szekereket a vezérkar foglalta el, s közte *Petőfi Sándor*.

Az utóbbi néhány nappal azelőtt érkezett meg Szegedről. Köztudomásu dolog, hogy már korábban a katonai pályáról s tiszti rangjáról is lemondott, és csak a muszka hadaereg beütése s a kormány Szegedre költözése után határozá el magát, *Bem* ismételt felszólításának engedve, újra a táborba menni.

Katonai egyenruhája nem lévén, egyszerű fekete nyári blouseba volt öltözve, kerekkalappal fejében. Egy futó üdvözlés, egy mosoly — s eltűnt az érdekes alak, hogy soha többé visszont ne lássam.

Néhány óra mulva megdördült az ágyu *Segesvár* alatt. Három gyenge zászlóaljjal, 250 unjocz huszárral, kik soha csatában nem voltak s 12 ágyuval megtámadott *Bem* 18,000 muszkát 24 ágyuval. *Bem* részéről a földszin minősége annyiból kedvező volt, hogy a muszka lovasság kifejldését gátlá és átszárnyalás elől biztosítá. A csata ágyutüzre szoritkozott, de ez oly élénk, oly szakadatlan volt, hogy négy székely ágyu a melegség következtében elpattant, tüzei s szekerészek lovaikkal halomra hullottak. A muszkáknak egy töltésszekere, *Bem* jól irányzott granátjától meggyujtva, légberöpiült s borzasztó pusztítást vitt véghez. *Szkariatín* orosz tábornok, a czár szárnysegéde, ki már martiusban Szebenben parancsnok volt, elesett, halála levérőleg hatott seregére. A nap hanyatlott, az orosz sereg rendületlenül állt posztójában, de az öreg úr sem tágitott, ámbár töltése fogyatékn volt, alóla három ló ellövetett s tüzei nagy része elesett vagy megsebesített.

Egy osztály muszka dsidás végre előront, hogy huszárainkat *attaqui-rozza*. A huszár ezúttal nem felelt meg nevének... unjocz volt az istenadta mind maga, mind lova. A helyett, hogy a rohammal bátran szembeállna, mint ezt névrokonai rendszeren tenni szokták, ingadozott; ha a lovas ingadozik, veszve van: — egy pillanat eldönté a nap eredményét. A huszárok megszaladván, *Bem* ágyuival, vezérkarával, kocsijával a kozákok kezei közt volt. Még volt egy pillanat menekülhetésre, de *Bem* kocsiján levő irományait nem akará hagyni semmi áron. Míg a kocsiban ezek után kutatna, a kozákok körülvesszik, a kocsit fölfordul a fontos irományokkal, *Bem* egész pogyászával *Rákóczy*-kardjával a muszkák zsákmánya marad; *Bem* megismertetik öltönyéről, a kozákok szurkálnak s vagdálnak feléje, kiáltva: General, General! végre egy dőféstől földresujtva, egy több ölnyi mélységű mocsárba eszméletlenül legördül. Üldözői nyomát vesztették-e, vagy préda

után keresve hagyták oda? bizonytalan; elég az, hogy többé nem háborogtatott.

Az éj nemsokára sötét fátyolt vont a vidék fölé; elhallgatott a fegyverek zörgése, „a trombita hangja, az ágyudőrej” csak ittott egyegy szerencsétlen haldokló nyögése szakította félbe a csillagos nyárjé ünnepélyes csendét. Az elhagyott csatatéren, közepette egy förtelmes mocsárnak, feküdt három óráig a férfiú, ki e napot a történet könyvébe beírta. . . Két gyalog-huszár mászott elő végre a közel kukoriczából; Bem rájuk kiált és segélyökkel megmenekszik kellemetlen helyzetéből.

Székely-Keresztúrra szerencsésen beérve, sáros és összeszurkált tábornok-öltönyét egy kölcsönzött nemzetőri kék attilával cserélé föl, s másnap reggel 8 órakor, egy parasztszekéren a vészirt megelőzve, M. Vásárhelyt termett.

Egyenkint, sárosan, rongyosan jöttek elő a tegnapi csatából megmenekült tisztek. A város alatt táborozó alig 5,000-nyi sereg parancsnokai és egyéb tisztjei jöttek, várva az öreg ur ébredését s további parancsait. — Soha a helyzet ily kétes nem volt, mint e pillanatban. Az öreg Kemény Farkas 4,000 embernyi segélycsapatával Kolosvárról déltájban szintén megérkezett, s míg fáradt csapatának néhány órai pihenést engedett: maga a főhadiszállásra jött. „Hát instállak — kérdi a csatából jött tiszteket — beszélj el, hogy volt, mint volt?” stb. — végehoossa nem volt a kérdezősködés és kölcsönös felvilágosításoknak.

Egy ifju után hasztalan volt minden tudakozódás: *Petőfiről* senki bizonyost nem tudott. Valahányszor egy kard csörgött a lépcsőn, vagy egy szekér robogott a ház előtt, mindenki feszült lélekzettel, remény s félelem közt rohant az ajtó vagy ablak felé — *Petőfit* keresve szemével. Fölebred az öreg, örvendett viszontlátásán tiszteinek, de a legelső kérdése *Petőfi* volt, kinek vonásait agályteljes tekintete hasztalan keresé a körülállók között kétes, fájdalmas hallgatás választott neki.

A segesvári csa'a után a muszka sereg csak másnap mozdult ki positionjából, tehát a ki megmenekült, csatlakozhatott vagy *Bem*-hez, vagy ennek M.-Vásárhelyről elvonulása után, a székelyföldön levő *Gál Sándor*hoz. *Petőfi* sem egyik, sem másik helyen meg nem jelent. — Ki látta őt a segesvári csata után? . . .

Másfél év telt el azóta, ugy látszik még a hazában is számosan vannak, kik költőnk életbenléte végreményéről még le nem mondtak, az emigratio egyáltalában nem akarja hinni vesztét, költemények olvastatnak, mik állítólag tőle jönnek. Beszéltem több honfitársammal, kik a hazából nálamnál később jöttek ki s *Petőfit* életben lenni állították, de egyet sem találtam, ki volna, a ki szólt volna vele.

Ugy látszik tehát, beteljesedett egy még jóval a csaták zaját megelőzőleg irt költeményében kifejezett óhajta:

„Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifju vér ki szivemből,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az aczéli zőrej,
A trombita hangja, az ágyudőrej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra
S ott hagyjanak engemet összetiporva.”

Ugy látszik, hogy minden beteljesüle — kivéve a *kivivott diadalt*.

Szoknunk kell ennél fogva a szomorú, leverő gondolathoz: hogy *Petőfit* elvesztettük. Mennyi lángész, mennyi kincs veszett el benne, azt tudja a nemzet. S nem akad ember, ki meg tudná mondani, milyen volt végórája? Nem állt senki oldala mellett, ki végfóhászát fölvette volna? Senki, ki ismerte s az utókornak elmondta volna: én láttam *Petőfit* elesni, itt és itt e körülmények között! Kozákoktól levetkezett holttestet muszkák- és cserkesszekkel közös sirba rététt-e? Ti, kik közel vagytok a helyszínéhez, viseltesetek az elhunyt költő emléke iránt némi pietással, kövessetek el mindent, hogy végórájáról bizonyost tudhassatok meg!

Elmondtam, a mit tudok *Petőfi* sorsáról; adataim nyomán, és ellenkezők hiányában őt elvesztettnek kell tartanom; de senki nálamnál boldogabb nem lesz, ha általa fogok megőzöfoltatni. Adná Isten!

XV. Győrfi Pető levele.

Gyergyó-Ditró, nov. 30.

Borosnyai Pál barátom — ama sok szóra alkalmat adott kolozsvári levél B. jegyű írója *) — nagyon csatlakozik, midőn hiszi, hogy ő 1849. aug. 5-én M.-Vásárhelyen *Petőfit* látta.

Borosnyai, mint Kálnoki alezredes segéde, jelen volt 1849. aug. 4-én Szeben bevételénél; annyira jelen volt, hogy nekem, ki a támadó csatárláncz jobb szárnyán egy csapatkát vezényeltem, személyesen hozott parancsot. A csata után pedig Vásárhelyre nem mehetett, mert a vásárhelyi utat Lüders tábornok már elfoglalta volt. De én Borosnyaiával még aug. 5-én reggel is találkoztam táborhelyünkön, hol ámulva hallgatók a kezdődő új szerencsétlen ütközetet, azt tudadozván főképp, hogy honnan vett az „öreg” kivülünk annyi erőt, hogy a muszkával csak szembe is állhasson Szeben fölött. Emlékezzék B. arra is, hogy épen ez azon nap — aug. 5. — midőn ő M.-Vásárhelyen *Petőfi*vel találkozni akar, ez azon nap, melyen a Damaszkín-féle dandár Bem vakmerőségét vagy Stein hanyagságát létszámának felével

*) B. P. ur nem fog nehezteni, hogy nevét kitalálták, mi kívánsága szerint híven megőrizték, a mig — lehetett. Szerk.

fizeté meg, és pedig a Kálnoki-dandár szemeláltára, mely az orláthi hegyek alatt huzódván, a távolság miatt segítségünkre nem jöhet. *Borosnyai tehát 1849. aug. 5-én M.-Vásárhelyen Petőfi*vel nem találkozott. Ennek halálára vonatkozólag még annyit mondhatok, hogy M.-Vásárhelyen 1849. aug. 1-én az akkor segesváriának mondott jul. 31-ki csata gyászírával egyszerre kezdett terjengeni a hír is, hogy *Petőfi* is odaveszett, és én nagyon jól emlékszem, hogy voltak, kik csak épen ekkor és ezáltal tudták meg, hogy *Petőfi* a törzskárnál volt, s általános boszankodás támadt afölött, hogy miért ment a csatába? Táborunkban ez képezte a beszéd fő tárgyát, mig megrázkódta több események kerültek a színre. Valószínű tehát *Petőfi* olyképen elveszése, mint azt Lengyel ur leírta. — *Győrfi Pető*, volt 12. z. a. százados.

(Jövőre azon leveleket fogjuk közzétenni, melyek *Petőfi* életéhez akarnak adatul szolgálni. Meg kell hallgatnunk azokat is.)

Egy szó az Akademia építkezési ügyében.

Nyolcz hóval ezelőtt, a Politikai Ujdonságok 15-ik számában sietve és örömmel közöltük nézeteinket a tudományok házának építése ügyében: mert hittük és vártuk, hogy e közlekedéssel felkarolt vállalat, nagytudományu férfiak által bölcsen vezetve, azonfelül, hogy Pest szép palotáinak számát egygyel növeli, mellékesen már, sokkal nagyobb hasznot is fog az áldozatokra kész nemzetnek hajtani. — Most, szép reményeink eltűnté után, félve és késlekedve emelünk szót, mert jól tudjuk, sopánkodni valamely vesztéség felett, roszalni, hol javítani nem lehet, vádolni egy nagy tekintélyű testületet, hálátlan munka és kényes, gyűlöletes feladat.

De a haza iránti tartozásunk, szólan: hogy teljesüljön a közmondás: „maga kárán tanul a magyar.” Bocsássa meg ezért a tudós társaság, ne vegye kritizálási viszketegnek az olvasó, ha azon határozatot, mely szerint az Akademia palotájának terve nem nyilvános verseny útján fog készítettetni: szerencsétlen óra szüleményének nevezni bátorokodunk és többek óhajtasához a mienket is csatoljuk: bár e határozatot ismét visszamásítani lehetne még.

Nem szólunk mint építészek, kiknek egyéni érdekei ellenkezik az említett határozattal. Bajos volna kimutatni, hogy az egyes építészek valóban szerencse gyanánt tekinthetik a pályázati elv minél gyakoribb alkalmazását; ellenkezőleg, valamint bármely sorsjátéknál, ép ugy itt is mindig a rendező részén anyereség és arészvényesek legnagyobb száma legfőljebb egy kellemetlen csalódással gazdagodhatik. Ezért nem csuda, ha híresebb építészek nem szoktak pályázni, hisz a pályadíj csekély és bizonytalan, a hír pedig, mely azt kíséri, számukra már felesleges valami. És ha mi mint kezdők, óhajtánánk is erőnkert megkísérteni, vagy tanulni kívánánk egy nyilvános pályázat alkalmával, vagy épen a pályadíjra irányulnánk vermes reményeink: elismerjük, hogy az Akademia kedvünkert legkevésbé volna köteles pályázatot hirdetni.

Szólan mint magyar közönség, mely a tudományok házára áldozott; bizalmatlanságot szavazni a tudós társaságnak, miért, hogy e nyilvános jellemű ügyet olyannyira titokban vezeti; szószegéssel vádolni a már egyszer kitűzött pályadíjak visszamondóit: ezeknek van több joguk, mint nekünk. Szólanak ezért *mások efől*, mi hallgatunk és elnézzük, ha napjainkban, midőn egész országok sorsát a közvélemény, a nép szava dönti el, a magyar tudós társaság a legkizáróbb elveket látja jónak követni.

Egyszerűen mint honpolgárok szólunk és egyedül azzal vádoljuk tudósaink nagyérdemű gyülekezetét, hogy mikor eljött az idő és itt volt a lehető legkedvezőbb alkalom, elmulasztották a *nemzeti építészeti* eszméjét megpendíteni! Mert tudnia kell a tudóstársaságnak, tudnia jobban mint bárkinek, hogy az építészeti a tudományok és művészetek közé tartozik; tudnia kell, hogy épen a tudományok és művészetek legbiztosabb támaszai a nemzeti önállóságnak, mihelyt bennök a nemzeti jellem ki van fejezve; tudnia kell, hogy a nemzeti jellem a kinduk, egyptomiak, hellenek, rómaiak építészeti-ben határozottan felismerhető, tudnia kell, hogy a mint román, goth, bizanti, olasz stilben lehet, ép ugy lehetne valahára magyarban is építeni. El kell ismernie az Akademiának, hogy most a nemzeti irányu törekvések korszakában, most, midőn a magyar költészet, zene, táncz, viselet eddig nem ismert virágzásra jutottak, korszerű, hazafias és kivált a magyar tudósok testületét megillető cselekedet volna, a képzőművészeteknek is megadni a szükséges lendületet, hogy ezentul nemzeti irányban fejlődjenek és eddigi nyomoru tengődésüket szép virágkor váltsa fel hazánkban.

És mindezen felül nem hihető, hogy a tudóstársaság, mely annyiszor hirdet különféle tárgy pályázatokat, ne ismerné ez eljárás előnyeit, ne volna meggyőződve a szabadverseny üdvös hatásáról a tudományok és művészetek mezején, nem hihető, hogy az akademiai bizottmány, hat hónapi tanácskozásai alatt fel ne fedezte volna, mennyi jót eszközölne hazánkban épen egy *építészeti* pályázat épen oly tárgyban, mint az Akademia országos fontosságú palotája. Mégis az Akademia, egyszerre annyira ellensége lett a pályázásnak, hogy azt elkerülendő, kész, adott ígérteit visszavonni, kész minden közvéleménnyel szembeszállani. — Ez eljárás által oly talányt vetett fel az illető testület, melyet csak is saját maga lehet képes megoldani: mi lemondunk a találgatásról, de kíváncsian várjuk, mi lesz az eddig gondosan titkolt megoldás?

Viszonszerűen ügyrokoninknak, kik mindedig nem mondtak le azon reményről, hogy a több rendbeli felszólalások által inditva, még életbelépteti a tudóstársaság az elnyomott pályázatot, kinyilatkoztatjuk, hogy ez új határozatmását nem tartjuk célhoz vezetőnek és azért nem is óhajtjuk előmozdítani: de igenis óhajtjuk és várjuk, hogy a tudóstársaság a *készülő három terv megítélésakor járjon nyilvánosabb utakon és keressen módot az építészeti honosítására hazánkban.*

Hencz és Bergh, építészek.

Irodalom és művészet.

y. (A „Remény“ című díszalbum.) A lapok hirdetései között olvasuk egy pár nap óta, hogy a Vachott Sándorné által szerkesztett s Heckenast Gusztáv által kiadott „Remény“ című évkönyv, melynek pompás kiállítását már régebben rebesgették, végre megjelent. Volt alkalmunk látni e díszművet, és most saját meggyőződésből mondhatjuk, hogy ennél díszesebb kiállítású albumot a magyar irodalom még nem képes felmutatni, s hogy azt bátran oda állíthatni bármely angol és francia finom salon-könyv mellé, mert azokkal teljesen kiállja a versenyt. Az érdekesen összeállított szépirodalmi tartalom iróinak koszorujában ott találjuk e neveket: b. Eötvös József, Tompa, Lévai, b. Podmaniczky Frigyes, Szász Károly, Rosti Pál, Greguss Ágost, Heckenast-Bajza Lenke, Losonczy László, Herepei Otto, gróf Wass Ottília, Vachott Sándorné, Izidóra. Az album műmellékletei 4 színezett képből, 2 könyvmatu arcképből, 4 aczélmetszetű s 2 könyvmatu tájképből állnak, s különösen magára ragadja a figyelmet b. Eötvös Józsefnek a megszólalásig hű, minden eddigi kiadásoknál hűbb arcképe, gróf Széchényi István és fia (egy dunai csónakon), a fiatal gróf Batthyány Elemér lóháton (néhai gróf Batthyány Lajos nagyreményű fia), Kazinczy Ferencznek egy igen szép fiatalkori arcképe 1891-ből, továbbá a virágöntöző leány stb. E képekről bizton hisszük, hogy a magyar közönség teljes rokonszenvvel, sőt a művészek helyesléssel is fognak találkozni. Azt tartjuk, a kinek az a szándéka, hogy valakit ünnepi könyvajándékkal megleljen, ez alkalomnál jelenleg jobb választást nem tehet, főképp ha megbirja azon 12 főt, melybe e díszmunka kerül.

+ (A „Növilág“ újévtől kezdve) minden hónapban kétszer, u. m. 1-én és 15-én jelenik meg, az eddigi irány és tartalommal; minélfogva előfizetési ára is alább van szállítva, s lesz egész évre 5 ft., félévre 3 ft., negyedévre 1 ft. 50 kr. Ezenkívül külön előfizetés nyitattik a „Növilág“ és „Politikai Újdonságokra“ együtt, mely utóbbi hetenkint egyszer jelenik meg s külön előfizetési ára 5 ft. (Itt a mi testvérlelapunkról, s nem valami új politikai lapról van szó. Szerk.) E két lap előfizetési ára egész évre 9 ft., félévre 5 ft., negyedévre 2 ft. 50 kr.

+ (A magyar t. Akademia kiadványaiából is) jelent meg egy gyönyörűen kiállított füzet új cím alatt: „Életrajzi emlékek Kazinczy Ferencz születésének százados ünnepére. Kiadta a magyar tudom. Akademia.“ A jelen füzetnek, mely e munka második részét képezi, tartalma: Kazinczy és kora, Toldy F. által.

+ (Kövér Lajos „Szinművei“) négy kötetben megjelentek. A gyűjtemény összesen 15 vigjátékot és drámát tartalmaz. A négy kötet ára 4 ft.

+ Emich Gusztávnál ily című munka jelent meg: „Magyar Alváry, azaz: latin nyelvtani verses szabályok a nevek neméről, ejtegetéséről, az igék multja és hanyatjáról, és a hangmértékről, számos példával felvilágosítva és rövid verstannal ellátva a gymnasiumi ifjuság számára, elméleti tárgyul írta Mutschenbacher Alajos, pesti egyetemi tanár s gymn. finevelő-intézeti tulajdonos. Második kiadás.“

+ Megjelent: „A pestvárosi önálló magyar főreáltanoda 1860-diki november 25-én történt ünnepélyes megnyitásának emlékeül.“ A 15 lapnyi füzetke tartalma: A pesti önálló magyar főreáltanoda keletkezése; és az ideigl. igazgató Ney Ferencznek a megnyitási ünnepélykor tartott beszéde.

* (Vida Józseftől „Nemzeti koszorú“) cím alatt, mint már 49-ik számunkban is említettük, egy kötet költemény jelent meg. Igéretünket váltjuk be, midőn tüzetesebben ismertettük. A „Nemzeti koszorú“ után illetve, szerzőjét az ifjabb irodalom egyik fényesebb tehetségének bizvást nevezhetjük. Egyik főérdeme az eredetiség. Könyvét bárhol nyitjuk föl, nem találunk lapot, melyen egy-egy eredeti szép eszmével ne találkoznánk. Továbbá míg mások vagy a világtájdalom, vagy a szerelem egyhangu dalnokai lesznek, addig az ő sokoldalú költészete egész egy kis világot karol át, dalaiban föltámad a szomorú mult, rózsaszínű a jelen, dalol borról, dalol szerelemtől; humorban és érzelemben egyformán kifogyhatatlan. Például csak pár költeményt hozunk föl. Szép balladáik közül a „Tatarjárás“, „Kun László“ — szerelmes versei közül a „Rab és király“ — humoristikus költeményei közül „Bő szüret“, „Nagy különbség“ irodalmunk legjelesebb termékei között foglalnak helyet. Szép eszméihez, ha még hozzávesszük a könnyű folyékony előadást, s fölvett tárgyának mindenben és mindenütt megfelelő hangot, épen nem teszünk lelkiismeretünk ellen való dolgot, ha a „Nemzeti koszorú“ mint oly gyűjteményt, mely költészetünkben kivált most valódi nyereségnek tekinthető, minden olvasni szerető magyar ember figyelmébe a legmelegebben ajánljuk. Bolti ára 1 ft. 30 kr.

+ (Pompéry János) már kibocsátotta „Magyarország“ című, jövő újévkor meginduló politikai napilapja programját, mely az új lap irányát, szellemét és fővontait kijelöli. Rendes munkatársakul említettnek: Falk, Csengery Antal, Székely József, Greguss Ágost, Zilahy Károly. A lap kiadó-tulajdonosa Wodianer F. Előfizetési ár egész évre 16 ft., félévre 8 ft., negyedévre 4 ft. A szerkesztőségi iroda az újévtől 3. sz. alatt van.

+ (Vahot Imre) „Napkelet“ című lapját újévtől kezdve „Budapesti képes lappá“ változtatja át.

+ (Zombori Gedő) fölkéri t. gyűjtőt, hogy miután „Utiképek“ című munkája január elején megjelenik, iverket dec. 20-ig kiadó Stein János kolozsvári könyvkereskedésébe beküldeni sziveskedjenek.

+ (Eötvös báró beszéde Széchenyiről), mint a „M. S.“-nak írják, angolra fordíttatván, mindenütt nagy érdeket gerjesztett. A nemrég Pesten megjelent „Codex Graecus“ is megérkezett Londonba s becsületet szerez a magyarországi nyomdának. Az első példányt S. A. marquisné rendelte meg, ki angol hölgy léte nemcsak beszél és ír magyarul, de úgy is szereti hazánkat, mintha Magyarország leánya volna.

+ (Vadnai Károly „Eszter a szép kardaloknő“) című új regényére Engel és Mandello, mint kiadók előfizetést hirdetnek. A díszesen kiállítandó két erős kötetnyi mű folyó hó végére fog megjelenni. Előfizetési ár 2 ft., mely január 20-ig nevezett kiadókhöz küldendő. Vadnainak „A kis tündér“ című közelebb megjelent regénye mind a lapirodalom, mind a közönség részéről tetszéssel fogadtatott, mely körülmény remélni engedi, hogy szerzőnek ez újabb műve is kellő pártolásban részesülend. Bármily érdekes politikai mozgalmak veszik is igénybe a közfigyelmet, e mellett az irodalomról sem szabad megfeledkezünk.

b. — Megjelent: „1848-ik évi erdélyi országgyűlési törvényczikkek“ Kolozsvárt. Kiadja Beimel László. 1861.

+ Bernát Gáspár „Ki a vidát?“ című vigjátékát Aradon adták elő először f. hó 11-én. A zenét hozzá Nikolits karmester írta.

— Megjelent: „Gyémt-e vagy üveg.“ Stolz Alban után magyarítá Kádlóczy. Pest, Ráth Mór tulajdona. Politikai viszonyaink mintha a vitairodalomra is befolyással volnának s azt szelidebbé, keresztényiesbbé tennék. Ugy van helyesen, hiszen az Üdvözítő sem vitázott haragudva. Ezt látszék szem előtt tartani e kiirt című könyvecske fordítója. Legalább az előszóban így nyilatkozik: „Az egyház e dicső tanának oly vitázó előadásával, nem hiszem, hogy vétének a felebaráti szeretet ellen, melylyel a nem-katholikusok iránt viseltetni tartozom; annál kevésbbé: mert tapasztaltam, hogy valahányszor prot. barátimmal itt követett modorban vitáztam, eszméink tisztultak s a váltott gondolatok áldásos esőként hullottak barátságunk növelésére.“ — Ajánljuk az illetőknek.

+ (Dumas Sándor „Párisi mohikánok“) című óriási regényéből, Pfeifer kiadásában megjelent s 31, és 32-ik füzet egy kötetben. Ez is úgy készül, mint a Lucza széke.

b. — (A „Magyar színházi lap“), írja a „H.“, jövő új évvel meg fog szünni.

b. — (A Falusi Gazda) gazdasági lap szerkesztését új évtől kezdve Girókuti veendi át, kinek neve szerkesztett naptáiról eléggé ismeretes.

+ (A „Pesti Hírnök“) dec. 6-iki száma már Török János, mint felelős szerkesztő aláírásával jelent meg.

+ (A „Garabonczás diák“) című új satyrico-humoristikus hetilap mutatószámára megjelent. Külalakja hasonlít a „Bolond Miskához s tartalma is olyan akar lenni. Mondanunk sem kell, hogy a „Garabonczás diák“, magát a t. cz. publikum ez idő szerinti szájaizéhez alkalmazandó, nagyban politikál. Kiállítása csinos. Szerkesztő: Szokolai Viktor, főmunkatárs: Vas Gereben; kiadó és tulajdonos: Werfer Károly. A lap jövő január elejétől kezdve minden csütörtökön jelenik meg. Előfizetési ár egész évre 6 ft.

+ (A jelen havi műkiállításból.) Jankó „Népdal“ című festményét s Markó Ferencz egy tájképét határozta a választmány megvenni kisorsolás végett.

+ (Ellingerné), úgy halljuk, közelebb Prágába, onnan pedig Drezdába megy vendégszerepelni.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

b. — (Magyarország megadóztatása.) Hivatalos kimutatás szerint Magyarország fizet földadót 14,427,305 ft., épületadót 2,214,019 ft., személykereseti adót 2,981,000 ft., jövedelmi adót 1,905,000 ft., tehát egyenes adóban összesen 21,527,324 ftot; továbbá fogyasztási adót 9,494,850 ft., vámot 783,540 ft., a só hoz 9,064,362 ft., a dohány 9,095,100 ft., bélyeg 2,706,500 ft., taksák 3,972,900 ft., a sorsjáték 1,503,200 ft., a posta 1,792,950 ftot, vagyis összesen 38,413,402 ftot; összevéve az egyenes és nem egyenes adót, Magyarország egy év alatt összesen 59,940,726 ft. adót fizetett.

+ (Bányatügyénység.) Zsigmondy Vilmos volt kir. bányamérnök, körülbelében jelenti, hogy felsőbb helyről engedélyt nyert, Budapesten bányatügyénységi irodát nyithatni. Ügyénységének programja következő: Bányatügyénység és bányahatóságok közötti közbenjárás, előleges földisme vizsgálatok alapján bányatügyénységi iránti tervek készítése, bányafelügyelőségek elvállalása, bányaszámadások megvizsgálása, bányabirtokok becslése és ezek adásvevésénél közbenjárás; — a bányatermékek legcélszerűbb értékesíthetése iránti tanácsadás, bányamérnöki munkák készíttetése; — végre a bányatügyénységhez szükséges bányatisztek és bányászai személyek, nemkülönben az ahhoz megkivántató szerek, eszközök és gépek megszerzésének eszközzése. — Zsigmondy lakása van a Lipótvárosban, bálvány-utca 2-ik szám alatt, 2-ik emeleten.

b. — (A budapesti lánczhidtársulat) legközelebbi közgyűlésén többek közt elhatározta, hogy a gr. Széchenyi Istvánnak állítandó emlékre ereje szerint adakozni fog. — Az igazgatóság felhatalmaztatik Budán a lánczhid körül a társulat birtokához tartozó telkek eladására. A társulat minden egyes részvénye a lefolyt üzletévre 13 ft. osztalékot kap. Megjegyzendő itt, hogy a társulat részvényei 500 pengő ftról szólnak s e hó negyedikén a bécsi börzén 388 — 390 fton keltek.

+ (Szállítási hirdetés épületszerek iránt.) A magyar tud. Akademia számára Pesten állítandó új épülethez szükséges lesz: körülbelül 800 köböl buda-újvidéki terméskő, 2000 köböl tétényi dupla kő, 3,500,000 darab faltégla és 100,000 köböl oltott mészkő. Ezen épületszerek szállítása ajánlat után adatik ki. A szállítani kívánók megnézhetik a közelebbi föltételeket 1860. dec. 31-ig, naponként délelőtti 9 órától 12-ig az Akademia irodájában Pesten, az uralmában Trattner-Károlyi-házban az 1-ső emeleten.

b.— (Nagy hordó.) Riséri János segesvári kádár, egy nemsokára elkészülendő ezer vedres hordóját, az erd. gazd. egyletnek ajándékozta, azon feltételt, hogy az egylet nyujtsa neki segédkezet abban, hogy e művét Segesváron, Medgyesén, M.-Vásárhelyen, Tordán és Kolozsvárott beméret díj mellett közszemlére kiállíthassa. E hordót Erdély és Magyarországi címerei fogják ékesíteni. A gazd. egylet legközelebbi választmányi ülése ez ajánlatot elfogadta.

b.— (A kolozsvári szabólegények) legközelebb egy műhelyben azon tüntetést követték el, hogy mesterüktől varrás végett csak magyar szabásu ruhát fogadnak el.

b.— (Az olajforrások.) Felső-Canadában Thames folyó mellett levő olajforrások. Dr. Seymour 60 láb mélységre bocsátott már le a földbe csöveket s még mindig olaj bugyog azokon fel. Most egy kutató ásnak, mely csak 30 láb mély s már is folytonosan kell szivattyuzni az olajat, hogy tovább dolgozhassanak. Vajha egy borforrást is fedeznének fel valahol itt a budai hegyekben, melyből tiszta arany színű tokaji bugyogna fel.

Közintézetek. egyletek.

+ (Felszólítás.) Miután az erdélyi Múzeum alapítására, sok olyan hazafi irt alá részint alapítványi tőkét, részint részvényt és múzeumi tárgyat, a kiknek lakhelye tudva nem levén, egyenesen nem kaphattak felszólítást ígértök beváltására; azonkívül ezzel még olyanok is hátralékok vannak, a kikhez közvetve vagy közvetlenül ment felszólítás, a folyó hó 22-én tartott közgyűlés határozatánál fogva ezennel felszólítottak az ígéretekét még eddig nem teljesített t. cz. aláírók, hogy önként elvállalt kötelezettségöknek legkésőbbre 1861. év január végeig mulhatlanul eleget tegyenek, a beküldendő pénzek, értékpapírok vagy múzeumi tárgyak az erdélyi Múzeum-egylet igazgató választmányához Kolozsvárra, levén címzendők. A kik ekkor sem váltják be ígértökét, ugyanazon közgyűlési határozat kövételteként, e határidő eltelté után névszerint fognak a lapok után felszólíttatni. Az erdélyi Múzeum-egylet közgyűléséből. Kolozsvárra, nov. 22-én, 1860. Kiadta *Finaty Henrik*, egyleti titkár.

+ (Az erdélyi Múzeum-egylet) f. hó 5-én tartott rendes havi gyűlésében következő érdekes tárgyak fordultak elő: Erdély r. kath. püspöke *Haynald* ő nagyméltósága 200 o. ft. jutalmat tűzött ki Erdélynek a római uralkodás alatti idejéről írandó történelmi pályaműre. Ki van kötve az ajánlatban, hogy a szerző tulajdona marad a tárgy körül egyéb teendő az egyletre bíztnak. E tárgy körül több megfontolandó levén, mindezeknek szabatosabb meghatározására stb. a közelebbi választmány gyűlésére véleményt adni egy bizottmány neveztetett ki: az igazgató, titkár, könyvtárnok s tanár *Gyulai Pál*. A közgyűlésen a jegyzőkönyvek megvizsgálására kinevezve volt bizottmány jelentése több rendbeli indítványt foglalván magában, ezeknek a mennyiben kivihetőknek s czélszerűeknek fognak találtatni, zsinór-mértékül tartását tévén köteleességévé a közgyűlés a választmánynak, a választmány ez indítványok pontonkénti átvizsgálásával s azoknak mikénti s mennyiben lehet teljesedésbe vételéről tervet nyujtani be a közelebbi választmány gyűléséhez egy bizottmányra bízta, melynek tagjaivá választattak: az igazgató, *Berde, Sámí* és *Nagy Péter* tanár urak. *Bielz* ur egy szép caiga-gyűjteménnyel gazdagítá a természettárt s egyszersmind azon ajánlatot tette, miszerint ő hajlandó lenne a Múzeum számára részint a maga gyűjteményéből, részint külföldi természeti tárgyakkal kereskedők után egy tengeri, édes-vízi, szárazföldi legalább 800 fajtól álló s 2000 példányt magába foglaló-gyűjteményt összeállítani, igen igen olcsó áron, t. i. 300 oszt. forinton. — A választmány köteleességévé tette a tisztelt urnak jelentse ki, miszerint az egylet hajlandó e vásárba beleereszkedni, fölkéri azonban a tisztelt urat, sziveskednék az összeállítandó gyűjteményről, ha nem is egészen részletes, de lehetőleg kielégítő lajstromot küldeni. A főnnebbi ügy tárgyalása alatt fölmerült, miszerint igen igen szükséges volna, ha az egylet mennél több külföldi eladó természeti tárák lajstromát, árjegyzékét bírná, melyeknek megszerzése köteleességévé is tétetett az igazgatónak. — Végre az erdélyi „Verein für Landeskunde“ fölszólítást intéz az egylethez, melyben nyilvánítja, hogy az erdélyi szerteszórván lévő országgyűlési törvényczikkék összegyűjtésére kész az egyletnek segédkezet nyujtani. A választmány e tárgynak minden oldalról megfontolására s miként lehet végrehajtására egy terv készítésével *Mike Sándor*, a könyvtárnok *Dózsa Dániel*, s *Nagy Miklós* urakat bízta meg. E gyűlésen bemutatott adományok egyik legértékesebb darabja a tordai polgármester *Nagy Miklós* ur által ajándékozott római maradványok közt egy *mithras* emlékkő.

b.— (A szegedi legény-egylet) dec. 2-án tartá második gyűlését, melyben többen léptek a pártfogó védnökségi tagok közé. Az egylet számára eddig már részint aláírva, részint befizetve van 354 ft. A folyton növekedő részvét az egylet iránt a legszebb dícséret a lakosságra.

b.— (Az 1848-ban fennállott maros-vásárhelyi kaszinót) gróf *Bethlen Farkas* indítványára a lehető legszabadabb alapon újra szervezik.

+ (A nógrádmegyei gazdasági egyesület) szervezési közgyűlése után szükségessé vált első választmányi ülése f. hó 12-én volt megtartású *Lozonczon*.

Közlekedés.

+ (Vasutépítési engedély.) A brassai bányász- és huta-társaság előleges engedélyt nyert az arad-brassai vasutvonal építésére. E vonal a Maros jobb partján, Károlyfehérvár felé fog vezetettetni.

b.— (Amerika s Európa közt új tengeralatti távirót terveznek), miután nincs remény, hogy az előbbi nem sikerültet kijavíthatnák. Az új terv szerint a vonal Angliából a Faroi szigetekre, innét Islandra s így tovább húzatnák. Két hajó már a tenger mélysége vizsgálására kiment és kedvező tudósításokat hozott.

Mi ujság?

— (Szives figyelmeztetés olvasóinkhoz.) Ma van azon évfordulati nagy nap, hogy *nyolczadik* évi előfizetési felhívásunkat küldjük szét lapunk mellékleteképen. Ott elmondott szavaink magukban foglalják a bizalmat, melyet vállalatunk régi hű pártolói iránt érezünk s egyszersmind a reményt, melyet egy ujonnan támadandó előfizetői nemzedék iránt táplálunk. Ez a mi életföltételünk, ez teendő lehetővé, hogy a Vasárnapi Ujság es Politikai Ujdonságok nemcsak régi jóhírnevőknek feleljenek meg, hanem a kor újabb igényeit is hiven teljesíthessék. Lapjaink kötetei egy egész kis könyvtárt képeznek már s a ki azokat előbb vagy utóbb végig lapozgatja, tömegestől fogja benne feltalálni a tanúságot az elmúlt nehéz napokról, de a magyar nép nemes jelleméről s életrevalóságáról is. A nehéz napok tünedeznek, de a nemzet életerejének nyilatkozványainak legszebb tanúságait — úgy hiszszük — még az ezutáni kötetekben lesz alkalmunk följegyezni. E hitben kérjük fel olvasóinkat a szives — viszont találkozáásra.

+ (Reményi Ede) közelebb Szentesen hangversenyzett, mely alkalommal lakomat és tánczvizalmat is rendeztek a derék művész tiszteletére, ki itt az általa tervezett *Petőfi-szoborra* 182 ftojt gyűjtött. Művész hazánkfiának gyűjtése már is igen szép eredményt mutathat fel, s *Reményi* reméli, hogy pár hét múlva 2000 ft. együtt lesz.

— (Reményi Holdmeztartóváros), nov. végén. A magyar hegedűkirály minket is meglátogatt. Nov. 27-kén tartotta meg nálunk hangversenyét; inkább tágasnak mondható termünk, teljesen megtelt közönséggel. A hangversenyt adó művész tiszteletére, a kaszinó-egylet társas vacsorát rendezett, melynek végeztével, tisztelt polgármesterünk, ki egyszersmind kaszinói elnök, örömhangozókba foglalva tudatta: hogy a kaszinói egylet *Reményi Ede* urat tagjául választotta meg. *Lelkes* pohárköszöntések sem hiányoztak, melyek a művész a lelkes hazafi, rövid, de kelcs szavakban válaszolt. — A kétrészlet felül haladó vendégkoszoru előtt, különösen jól hangzott, *Reményi* től a *Vásárhelyre* jött fogadtatásának vig kedélylyel lett előadása; azután áttért, a keblében fogamzott, nemes eszme ajánlására, nevezetesen a *Petőfi-szobor* ügyére. A kezébe vett gyűjtőívre csakhamar 176 ftojt irtak alá s fizettek le.

b.— (A *Petőfi-szoborra*) a pesti kaszinóban is írhatni alá. *Reményi* e szép czéla már több mint 900 ftojt hegedült össze.

+ (Hazafias adomány.) Egy ismeretlen, b. *Eötvös József* akadémiai alelnökhöz egy horvát sorsjegyet küldött levél kíséretében, melyben írja, hogy a birtokában levő néhány ilyen sorsjegy egyikire esvén a főnyeremény, azt a magyar írók özvegyei és árvái gyámalapjára szenteli, s az Akademia gondjára bizza, mint a mely leginkább van hivatva, a tervezett pénztár létrehozását eszközölni. — Valóban itt az ideje, hogy ez ügy minél erélyesebben fölkarolassék.

+ (Buda városa is azon nézetben van), hogy az 1848-iki törvényes állapot szolgálhat kiindulási pontul helyhatóságaink rendezésében, A napokban nagy számmal gyűltek egybe a népesség minden rendű, rangu s a közbizalmat bíró képviselői, értekezendők a város újraszervezése iránt. A tárgyalásokat *Ráth Péter* ur nyitotta meg. A tanácskozás folytán elhatározták, hogy egy küldöttség menjen tárnok ur ő excejához a város nevében azon kérelemmel: engedje meg ő excja, hogy közgyűlés tartassék, s az által hajtassék végre a város forognának törvényes uton; vagy pedig, ha ezen módra 1848-ban is élén állt az éveket alakított bizottságnak, bizassék meg az újjalakítással. A küldöttség a „*P. Lloyd*“ szerint, a tárnok urtól ezen választ nyerte: „Örvend, hogy a városi népesség kívánata az ő elhatározásával eképp találkozik, a mennyiben ő is *Ráth* urat akarta felhatalmazni, hogy a nép kívánatait kitudva, javaslatot terjesszen elő az újraszervezés iránt, s hogy *Ráth* ur már a napokban megkapja e részben az írásbeli utasítványt.“

b.— (A pesti ev. árvaintézet bizottmánya) kis árváit karácsonestéjén meg akarván ajándékozni, ez okon fölkéri az árvák ügyét szívükön hordó emberbarátokat, hogy e czélra adakozni s adakozásukat *Liedemann Róza* asszonysághoz (Pest, mérleg-utca, *Liedemann-ház*) beküldeni sziveskedjenek.

b.— (Verseny.) Mosonmegyében az alispánságra két megye-főnök versenyez. Ritkaságánál fogva érdekes.

+ (Szabolcsmegye főispánjával), mint a „*Sürgöny*“ írja, *Jármy* ur jelöltetett ki. E megye rendezése is már folyamatba tétetett.

b.— (A győri cs. kir. megyetörvényszék) magyar átiratára — írja a „*Gy. K.*“ — az ott állomásozó 8. sz. cs. kir. újszidas-ezred parancsnoksága lengyel nyelven válaszolt.

— (Pohárköszöntés.) Iglón dec. 1-én az ottani dalárda évi ünnepét ülte a kaszinó teremében. Volt lakoma, cigányzene, dalárdai dalok. A sok jeles pohárköszöntés között feltűnt a következő is, melyet P. K. tartott:

„Férfi hangok . . . kardal harsog . . .
Keblem derül és borul;
Rajta most a mult, jövődó,
Hír, dicsőség átvonul.
Képzetemben fel-feltűnik
Egy leoldott rabmadár —
Örök éltet a hazának!
Fiuk, csengjen a pohár.

Hullanak már a bilincsek,
Oszlanak a fellegek,
Éljenek, kik a hazáért
Bátor szívvel küzdenek.
Pusztuljatok denevérek,
Itt az áldott napsugár —
Üdvözöllek szép szabadság!
Fiuk, csengjen a pohár.

Duna, Tisza, Dráva, Száva. —
Egybefoly mind a négy ár;
— Álmodozom nagy tettekről,
Lelkem a magasba száll —
Testvérként ölelje egymást
Magyar, német, szláv, oláh,
Éljen a szent egyetértés;
Fiuk, csengjen a pohár.

(Roppant zaj, éljenzés, ölelkezés.)

b.— (Fáklyászene egy román hazánkfőnök.) A belényesi ifjuság az ottani román esperesnek, Papp János urnak, nov. 30-án fáklyászenét adott a Rákóczy gyulasztó hangjai mellett.

b.— (A bécsi egyetem jogászai) béli bizottmányának többsége elhatározta, hogy a bálban a magyar jogászoknak nemzeti öltözetükben megjelenni nem szabad. Valóban bölcs és nemes határozat!

b.— (Verona községtanácsa leköszönt) azon kőből, mivel Benedek tábornoszernagy ur, az ottani színház fenntartására, 60,000 ftot követelt a várostól.

b.— (Pest egészségügyére) szomorú világot vet azon körülmény, hogy a Rókus kórház a számos beteget be nem fogadhatván, a közel dolgozó házat változtatták át fiókkórházzá, 80 ágygyal, melybe e hó 1-től szintén helyeznek már el betegeket.

+ (Széchenyi-ünnep.) Széchenyi életnagyságu állóképének a budai városház teremében még e hó folytán történendő leleplezése alkalmával a budai tanács, mint a „M. S.“ hallja, a legnagyobb magyar fényes nevéhez méltó Széchenyi-ünnepet fog rendezni.

+ (Százados ünnep Zágrábban.) A „P. N.“-ban olvassuk, hogy Kukuljevič Iván ur Zágrábból táviratilag tudósította a m. Akadémia elnökét, hogy horvát barátaink f. hó 30-án Kacsics költő születésének százados emlékünnepét fogják megülni s ez ünnepélyre a m. Akademiát is meghívják. Az Akadémia e meghívás következtében küldöttséget meneszt az ünnepélyre.

+ (Zágrábban az új színházi választmányának) első tette az volt, hogy a német előadásokat megszüntette. Bán ő exoja a távozni kényszerült német színészeknek utiköltségül hat heti fizetésüket rendelte kifizetni.

+ (Az 1848-diki szabadságharc Győrben élő bajnokai), mint a „Gy. K.“-ben olvassuk, a „Kis pipához“ címzett sörházat „Honvéd-tanyának“ nevezték el, s most esténként ott szoktak összejőni, hogy miről oly sokáig hallgatniok kellett, egy-egy dicsőítő kivivott csatáról s a harezai élet kalandjairól egymásnak poharazás közben regéljenek. Megjegyzendő, hogy e volt honvédek itt is nem sört, hanem jó magyar bort isznak.

+ (Fontos bűnvádi per.) A „P. O. Ztg.“ írja, hogy a pesti cs. k. orsz. törvényszéknél e hó 19-én igen fontos per kerül végtárgyalásra: Gaál Eduárd ur, ki azzal van vádolva, hogy mint a Jankovichéle alapítvány gondnoka 85,000 ftot sikasztott el. Gaál ur mindjárt a forradalom után mint cs. biztos működött — ennyit tájékozásul.

+ (Ügyvédi kamara Pesten.) A mit az osztrák cs. kormány már évek óta tervezett, azt most a m. udv. kancellária, mint a lapok biztos kútfő után írják, életbeléptetni szándékozik. Értjük a magyar alkotmányos életben ismeretlen ügyvédi kamarát. Tagjaiul következő urak volnának kinevezve: Gozdsu Manó, a kamara elnöke. Választmányi tagok: Elischer Bol-dizsár, Wrchovszky Sándor, Kár Mátyás, Soltész Albert, Jurenák Károly; s végre pottag: dr. Schwach József. — Hogy azonban ezen idegenszerű intézkedés nem talál nálunk helyeslésre, kitetszik abból, hogy Gozdsu Manó a „P. Naplóban“ kinyitkozattatta, miszerint ily intézkedést nem tart korszerűnek, miután az a magyar alkotmány szellemével, s a nemzet geniusával ellenkezik, a mennyiben a törvénykezés szabad kezelését czéhrendszerbe szorítja. Ennélfogva kijelenti, hogy azon ügyvédi kamarában az elnökséget már csak ezen okból sem fogadhatja el. — Ugyane tárgyra vonatkozik ez is: „A „P. N.“ f. hó 12-iki számában „több ügyvéd“ és „Gozdsu Manó ügyvéd“ aláírással megjelent két rendű nyilatkozatra, mi alóliktak is kijelentjük, miszerint azon esetben, ha ügyvédi kamarai tagokul csakugyan mi is kinevezve volnánk, — miről eddig tudomásunk nincs — ezen, a magyar alkotmány szellemével ellenkező kinevezést mi sem fogadhatnók el. Pest, dec. 11-én. Kár Mátyás ügyvéd, Soltész Albert ügyvéd.

b.— (Községszervezés.) Rimaszombat városa a községet az 1848-ki alapon már is szervezte.

+ (Szébenből) írják, hogy ott az oláhság egy része s az egész százezság magyar alkotmányos érzelmű.

— (Almafa késő virágzása.) Szolnokról írják: Sokszor olvastam már a lapokban a fáknak késő őszi virágzásáról, de hogy Magyarországon dec. 4-én is virágos fát látott volna valaki, soha sem hallottam, most azonban udvaromon ablakom előtt áll egy teljes virágzásban levő édes almafa; ezt mint ritkaságot bejelenteni sietek. — E fa folyó év nyarán teljesen kifejtett nagy gyümölcsöket adott. Azután minden gondozásom daczára valami rovar ezer meg ezer pókháló nemű szálakkal körülhálózván leveleit, leemésztette; a mit megenni nem bírt, az elaszott, én tehát az aszott leveleket leszedtem, a szálaktól megtisztítottam s a fa késő őszzel rügyezni kezdett; november végefél virágai kifejlődtek, s azóta folytonosan virágzásban van. Most is van rajta teljesen kiféslett virág és bimbó is. — Ha az idén sok dér, fagy, sőt 48 órai hó nem volt volna, semmi különöst nem látnék a dologban, de ezek mind átmentek rajta, sőt a közelebbi két éjen hideg északi szél és kemény fagy is volt, és a virágok s bimbók most is épek, szépek. Ez teszi benne a rendkívüliséget, a figyelmet érdemlőséget. — Borosnyai László. — U. i. Ide csatolva küldök egy kifejtett virág- és egy bimbó-példányt természetben. — (Vettük, s több természetbaráttal együtt csodáltuk a szép ritkaságot. Szerk.)

+ (Pártolásra méltó indítvány.) A „Pécsi lapokban“ Dietrich ur azt indítványozza, hogy a magyarok története, a honi köz- és magánjog ismereteinek terjesztésére az indítványozóval álljanak össze többben, s tartsanak, ha csak egyszer is hetenkint, felolvasásokat. E népszerű előadások magán- vagy családi körökben történhetnének, hol nők is vehetnek részt. Továbbá egy pártszínezet és izgatás nélküli „felvilágosítás“ szerkesztését ajánlja Magyarország alkotmányáról a nép számára.

+ (Nyilatkozat.) Miután a budapesti fiatalság f. hó 9-én tartott értekezletében abban állapodott meg, hogy eddigi irányához hiven, a hazai közügyeket buzgón felkarolva, a közszellem érdekében a rend és csend fenntartására is, a hol az kívánatos, egyetértőleg fog közreműködni: szab. kir. Pest városa hatóságának irántunk tanusított bizalmát megköszönve, a reánk ruházott békefigyelői (constabler) állástól visszalépni, s hazafiui kötelességeinket ezentul is, pusztán mint az ifjuság tagjai iparkodunk teljesíteni. Huszár Imre, Kormos Béla, Beniczky Emil, Thaly Kálmán, Kalmár József, Csapó Kálmán, Szöllösy Gyula, Olsavszky István, Vezzerle Gyula, Vezzerle Zsigmond, Bartha Gusztáv és Dudinszky Gyula.

+ (Rögtönbíróági ítélet.) Azon rablók közül, kik Farádon Szilvász ur jószágán közelebb rablógyilkosságot követtek el, kettő a rögtönbíróági ítélet következtében f. hó 4-én Eszterháza kötel által kivégeztetett, kettő pedig a rájuk bizonyult rablási bűnrészesség miatt 20 évi súlyos börtönre ítéltetett.

b.— (Az északamerikai köztársaság), az ott átutazó angol trónörökös fogadására 1 millió dollárt költött; maga Uj-York 750,000 dollárt adott ki.

+ (Halálhír.) F. hó 2-án elhunyt Kolozsvárt hallerkői gr. Haller Gábor élete 48-ik évében. Tordán Goldschmidt Mihály evang. lelkész tette el; a végtisztességet valláskülönbőség nélkül a város összes lelkészei teljesítették. És így — írja a „K. K.“ — a gyászban is volt egy örvendeztető: a vallásfelekezetek felséges egyetése.

Halanyilváníítás. Alulirt mulasztatlan kötelességemnek ismerem, ezennel szívem legmelegebb háláját nyilvánítani azon megható részvétnyilatkozatért, melyet Budapest t. cz. közönsége, felejtetlen férjem, boldogult Limbek Dénes, volt honvédőrnagynak f. hó 10-én véghezment temetése alkalmával valódi emberbaráti és hazafiui módon tanusított. Engedjék meg különösen mély hálám érzelmeit kifejeznem főtiszt. Szántófy Antal prépost és pestvárosi plebános ur irányában, ki a temetés körüli fényes szertartásokat igaz keresztyéni szeretetből végezte; nem különben dr. Glatter megyei főorvos urnak, ki boldogult férjem betegsége alatt nemcsak a beteg hű apó-lója, hanem az elhagyott család gyámola is volt; továbbá Nagy Antal és Somogyi József uraknak, mint a temetés nemes érzelmű rendezőinek. Nem hallgathatom el végre szives köszönetemet a halottas kocsi tulajdonosa s a temetési intéző ur irányában sem, kik a végtisztesség megadásához minden díj nélkül járultak hozzá. Fogadják mindnyájan a mélyen megsomorodott özvegy s a hátrahagyott szegény árvák el nem muló örök háláját. — Pest, dec. 12-én — Özvegy Limbek Dénesné, szül. Fekete Luiza. *)

A magyar Akadémia palotája.

— (Ujabb kimutatása) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez, a magyar Akadémia számára beküldött hazafiui adakozásoknak.

XXXIX. közlés: Gyöngyösről többen Balázs József által 5 ft. 20 kr., — Busáról (Nógrád) többen, Basilides József kerületi jegyző által 40 ft. Felső Nánáról Bognár János lelkész 3 ft. Összesen 48 ft. 20 kr.

Az eddigi I—XXXIX. közlésekkel együtt: 13,636 ft. 80 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 107 cs. arany, 21 kétpftos tallér, 1 orosz tallér, 3 ujftos, 140 huszas, 14 negyedftos, 1 tizes, 1 db. 100 ftos és 10 db. 20 pftos nemzeti állam-kölcsön-kötelezvény.

— (Részletes kimutatás) a fentebbi adakozásokról, melyekhez többen járultak:

Gyöngyösen Balázs József 5 ft. 20 krt gyűjtött, melyhez járultak: Balázs József 2 ft. neje Gál Anna 2 ft. Csernik József Gyöngyös város kertésze 1 ft. Szabó József napszámos 20 kr.

Bussán (Nógrádmegyében) az Akademiától kibocsátott 1060 aláírási iv közül, nem kapván egyet is, ottani kerületi jegyző Basilides József kö-

*) Kérjük lapársainkat, e nyilatkozat szives fölvetelére.

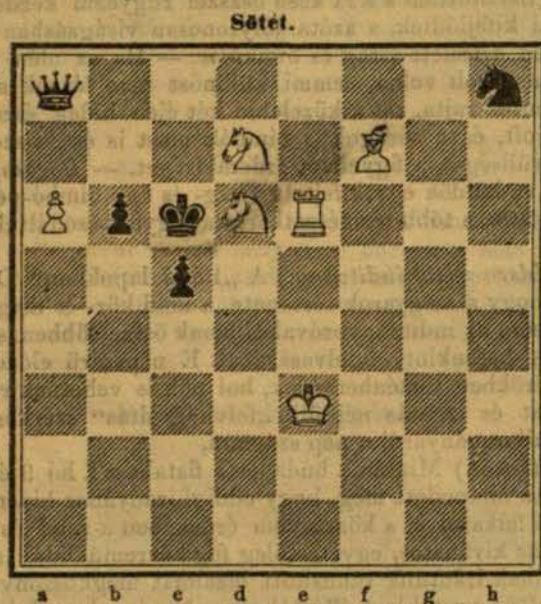
röztetett a vidék lelkesei között egy ivet, melyen 40 ft. gyűlt be a következőktől:

Basilides József 2 ft., Franzenbach György 5 ft., Laudis Anna 10 kr., Körfy Rudolf ft., Bussán; Beke Gáboron 2 ft. Csalár, Blumenthal Jahab 1 ft., Szabó István 1 ft. Bussán,

Fehér Mihály plebánus 3 ft 60 kr., Wittver József 33 kr., Martinetz József 1 ft N.-Zellőben, Desseffy Gyula (harmadszor adakozva) 3 ft., Darvas Károly 3 ft., Gellény László 1 ft., Hajós Zsigmond 1 ft., Gellén Sándor 2 ft., Hajós Gedeon 1 ft Petón, Prónay Elek 4 ft Szegény-Kovácsi, Szent-Iványi Ferencz 6 ft Sz.-Kovácsi, Sonha Jonás 20 kr., Schwarz Bernát 1 ft., Basilides Rózsa 77 kr Bussán.

SAKKJÁTÉK.

51. sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).



Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 46. számú feladvány megfejtése.

(Szalai Sándortól.)

Világos.

Sötét.

- 1) V b 1 - f 3 H h 5 - g 3 †
- 2) V f 3 - g 3 : e 6 - e 5
- 3) V g 3 - g 8 B f 7 - f 8
- 4) V g 8 - a 2 †

Helyesen fejtették meg. *Vessprémben*: Fülöp József. — *Lessen*: b. Meszéna István. — *Uj-Becsén*: Cselkó György. — *Bodrog-Keresztúron*: Skvór Antal. — *Török-Szent-Miklós*: Frankl A. — *Maros-Vásárhely*: Dósa Gábor. — *Sz.-Miklós*: Dióssy László. — *Parabutyban*: Rothfeld József. — *Debrecenben*: Sperber F. — *Hévháza*: Kun Sándor. — *Kis-Kürtösön*: Cs-y K. — *T-Füreden*: Nánágy Gyula. — *B.-Ujváros*: Kovács Lajos. — *Simongáth*: ifj. Tóth János. — *Győrött*: Rózsa Elek. — *Mooron*: Radvánér Vilmos.

Rövid értesítések. *Bécs*: G. S. A 44 sz. f. megfejtése közlésének alkalmával kijelentettük, hogy az ön módja is helyes. A 48-at még egyszer figyelmébe ajánljuk. — *Fabricsi* L. Megértettük önt. A beküldött megfejtés helyes. — *Győr*: R. E. Mulatságnak jók; de nem tartoznak szorosan a sakkjáték körébe. — *Simongáth*: ifj. Tóth János. Macte nova virtute puer, sic itur ad astra! Ki tíz éves léteire így tud sakkozni, talán ezt is megérti. — *B.-Ujváros*: K. L. Ön a 45. sz. feladványt helyesen fejtette meg. A feladványokra vonatkozólag jövő számban kimondjuk ítéletünket. Addig is üdvözljük önt. — *T-Füred*: N. Gy. Meg vagyunk győződve, hogy ön mind helyesen fejtette meg, de azért még sem tehetünk úgy, mint ön említette.

Színházi napló.

Péntek, dec. 7. „Egy szegény ifju története.“ Színmű 5 felv. Irta *Feuillet Oktáv*; fordította *Feleki Miklós*. E színmű egy hasonczimű szép regényből van átdolgozva, s bár ez átalakítás, mint hasonló esetekben történni szokott, nem teljes sikerű, mindamellett színházunk műsorozatában kétségkívül előkelő helyet foglal el; mely körülmény mellett bizonyít az is, hogy iránta a közönség, számosabb előadása után is, még mindig szép részvétet tanusít. Az elsőrendű szerepek általában jól voltak betölve, de az előadás a szigorubb műbírálot nem elégíthet ki teljesen.

Szombat, dec. 8. „Dinorah.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét írta *Meyerbeer*. Egy lapban, mely az operák megbírálásával tüzetesen foglalkozik, nagyon szigoru bírálatot olvastunk e darabról; azonban a közönség, ugylátszik nem mindig hajlandó osztani a szakértők nézetét. Legalább a mai előadás tengeri közönsége azt bizonyítja, hogy a „Dinorah“ igen nagy vonzerővel bír, s úgy hiszszük, nem is következik be egyhamar azaz idő, hogy a közönség, e darabot az érdektelenek közé számítsa.

Vasárnap, dec. 9. „A szigetvári vértanúk.“ Eredeti Szomorujáték 4 felv. Irta *Jókai Mór*. A nagy számu közönség ma feltűnőleg zajos tapsviharral üdvözlé a darab egyes helyeit, sőt a szerzőt is kihívta. Meggyegülési képviselőkkel volt tele e napokban Pest városa. Megemlítendő, hogy a népszínművek egy idő óta meglehetősen háttérbe vannak szorítva színpadunkon.

Hétfő, dec. 10. *Egressy Gábor* javára, új szereposztással először: „*Ruy Blas*“ Dráma 5 felv. Irta *Hugo Viktor*; ford. *Nagy Ignác*. A nagy francia költőnek e nagyhatásu műve régibb időkben ismeretes közönségünk előtt; most viszonyaink változtával, nem ártott fölmelegíteni. Valódi szépsé-

gekkel bíró mű sohasem veszi el értékét. Közönség nagy számmal volt jelen.

Kedd, dec. 11. „*Ilka és a huszártoborzó*.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző *Doppler Ferencz*.

Szerda, dec. 12. „*A mama*.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Irta *Szigligeti*.
Csütörtök, dec. 13. Másodszor: „*Eljegyzés lámpafénynél*.“ Operette 1 felv. Irta *Offenbach*. — Ezt megelőzte: „*A szép Molnárnő*.“ Vigjáték 1 felv. Irta *Mellesville és Duverier*.

Szerkesztői mondanivaló.

5412. *Vác*. V. Meg vagyunk hatva az ismételt kívánság őszintesége által, de igen sajnáljuk, hogy nem áll módunkban a teljesítés. Majd ha egyszer kifogyunk más képekből — a mire egyelőre nincs kilátás. Ön felhívását ide iktatjuk s jó sikerét reméljük:

„*Vácsról Lisznyay Kálmánhoz*. Jó ideje, hogy előfizettünk K. J. kisasszony ivén *Lisznyay Kálmán „Oltárvirágok“* című művére, örömmel és készséggel. Ennek legmértőbb elismerése lenne, ha költőnk oly soká nem váratkozatna bennünket, hogy végre is kénytelenek vagyunk őt kérni, ha valami akadály van az „*Oltárvirágok*“ megjelenésének, legyen szives nekünk egyéb jeles műveiből kárpótlást eszközölni, hogy írói nevét és hitelét továbbra is becsülhesük. *Több előfizető*.”

5413. *Eperjes*. Sz. J. A viszontlátásnak örülünk. Gyakori találkozást remélünk.

5414. *Pest*. V. L. A költeményt, ohajtása szerint, mellőzni fogjuk.

5415. *Dobrova*. Nem látjuk okát, miért kellett azt a lélekemelő Szózatot így travestálni. Nincs annak értelme, de nincs is jól magyarul írva.

5416. *Havasí regé*. Ha elolvastuk, szólunk róla.

5417. *Kemény Simon*. Időszakonként kérjük a többit is a jövő évi folyam számára. A feltételt teljesítjük ezentul is.

5418. *Mogyoróska*. B. J. A rajz készül, a tárgy érdekes.

5419. *Lorelei*. Nem jó magyarság még az, de figyelmet érdemel a jó igyekezets az eredeti költemény átértése.

5420. *A déli szlávok viszhangja a magyarok „Szózatára“*. Szép, tiszteltetreméltó érzelmek, csak azt kívánánk, hogy költőibb nyelven és alakban jelenjenek meg. — Tán lehető volna ez még? — Jelen alakjában nélkülözi az „irodalmi“ értéket — bár a politikai megvan benne.

5421. *Bécs*. F. N. J. A kívánatot szívesen teljesítjük, — bár elébb hallottuk volna már. Dolgaink halmozottsága miatt pár napi türelmet kérünk.

5422. *Hanva*. Köszönet. Egy kis privátudósítást is szívesen vettünk volna.

5423. *Lolli*. Szép anyai érzelmek, bár a dilettantismus nyomai még meglátszanak rajta. Hogy megmutassuk, mikép „az irányt“ mi is becsüljük, egészen ideiktatjuk:

Az én végrendeletem.

Ha meghalok, kis famát
Neked hagyom, nemzetem:
Anyja helyett neveljed fel
A te nemes kebleden;

Azt akarom, első szava
Az legyen: édes hazám!
A második az legyen, hogy —
Magyar volt édes anyám!

Én síromban boldog leszek:
Kis fiam nem síratom;
Mert öröm, és bánatodban — — —
Szent hazám, neked adom!

Ha majd győzni fog a nemzet,
Szabad leszesz én népem!
A győzők közt vagy a sikon
Sebesülve gyermekem? — —

Én síromban nyugott leszek:
Nyugott lesz öntudatom!
A gyáva fut! s a hős, ha kell —
Igy hal meg, mint magzatom.

Lolli.

HETI NAPTÁR.

| Hó- és hetnap | Katholik. és Protest. naptár | Gör.-orosz naptár | Nap | | Izraellit. naptár | Hold | | | |
|------------------|---------------------------------|----------------------|----------|-------------|----------------------|-------|------------|-------|-------|
| | | | kelet | nyug. | | kelet | nyug. | | |
| December | | | | | | | | | |
| | | Dec. (ó) | ó. p. | ó. p. | Tebet | ó. p. | ó. p. | | |
| 16 | Vasár. | 63 Etel. Alb. | 6 3 Alb. | 4 B28Borb | 7 41 | 4 10 | 3 | 10 28 | 8 30 |
| 17 | Hétfő | Lázár. Flór. | Flórián | 5 Sabbás ap | 7 42 | 4 10 | 4 | 10 51 | 9 47 |
| 18 | Kedd | Gratián | Karács | 6 Miklós | 7 43 | 4 10 | 5 | 11 7 | 10 43 |
| 19 | Szerda | Nem. Kánt. | Maura | 7 Ambrus | 7 43 | 4 11 | 6 | 11 24 | 11 47 |
| 20 | Csütört | Theophil v. | Amon | 8 Patapius | 7 44 | 4 11 | 7 Bjt. tv. | 11 40 | * * |
| 21 | Péntek | Tamás ap. † | Tamás | 9 BA. fog. | 7 44 | 4 11 | 8 (ford.) | 11 58 | 0 50 |
| 22 | Szomb. | Zeno. Flav. † | Beata | 10 Hermogen | 7 45 | 4 12 | 9 Sab. | 0 17 | 1 56 |

Holdnegyed: ☾ Első negyed 20-án 7 óra 26 perczkor reggel.

TARTALOM.

Három olasz hadvezér I. Fantí (arckép). II. Persano (arckép). III. Cialdini. — Verseny. *Dalmady Gy.* — Franze vergye vergyen plop. *Zilahi K.* — A vajda leánya (folyt.) *P. Szathmáry K.* — Hattyu-alaku bajó Angliában (képpel). — A falusi tanács a korábbi időkben (képpel). — Szinek és képzőművészetek (folytatás). — Böngészet. — *Tárház*: Kakas Márton levelei 133. — Adatok Petőfi halálához. XIV. XV. — Egy szó az Akadémia építkezési ügyében. *Hencs és Bergh.* — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Közlekedés. Mi újság? A magyar Akadémia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési felhívás a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1861-dik évi folyamára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)